Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 30 Montgomery St, Jersey City, N J 07302
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК XC. Ч. 36. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 25-го ЛЮТОГО 1983 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, FEBRUARY 25, 1983 No. 36. VOL. XC.

СКВУ ВНІС АПЕЛЬ ДО ОН

Торонто, Онт. (СКВУ). — „Російська комуністична імперія, а не 'федерація вільних і суверенних народів' ", — це наголовок обширного меморандуму Секретаріяту Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) до Об'єднаних Націй.

Меморандум був висланий до Головного Секретаря Об'єднаних Націй в Ню Йорку Хавіє Переза де Куєяра з датою 30-го грудня 1982 року, за підписами Івана Базарка та Василя Безхлібника, президента та генерального секретаря СКВУ.

Меморандум СКВУ починається короткою історією СКВУ з розповіддю про членство СКВУ в українській діяспорі. Меморандум також розглядає роки української незалежности, її правні й дипломатичні заходи, зроблені з наміром закріпити українську незалежну державу, в тому теж заключення мирового договору з центральними державами в Бересті Литовськім, і де факто визнання Францією, Англією та іншими европейськими державами.

Розглядаючи початки совєтської влади в Україні, меморандум стверджує, що „всупереч комуністичній пропаґанді" (дуже часто ширеній антикомуністичними росіянами в Европі та Америці) совєтську владу в Україні встановляли не українські комуністи, а російські комуністичні війська на своїх баґнетах.

Дальше меморандум цитує визнання незалежности України совєтським урядом 17-го грудня 1917-го року, і ствердження таких совєтсько-російських командирів як Антонова-Овсієнка та Муравйова, що в Україні не було українських комуністів як поважної сили і що „совєтський уряд в Україні був насаджений совєтськими російськими військами, що прийшли туди з півночі".

У меморандумі також згадано, що в часі „переговорів" про створення СССР делегати українського комуністичного „маріонеткового уряду в Харкові" пропонували певний тип федерації як форми уряду, з обширними правами і привілеями для союзних республік, але їхню пропозицію Сталін відкинув. Совєтський Союз — це в дійсності централізована й тоталітарна російська імперія під фальшивою вивіскою „соціялістичного коммонвелту", — сказано в меморандумі.

Меморандум зупиняється над московською політикою знищення всіх проявів незалежного українського життя русифікацією, штучно створеними голодоморами, масовими вивозами і безнастанними переслідуваннями.

Згадуючи найновіше посилення українського спротиву та невдоволення в Україні, в меморандумі зацитовано ствердження і постанови Українського Національного Фронту, який засудив совєтсько-російське поневолення і запропонував мирний вихід України з СССР.

Меморандум згадує про звернення Українського Національного Визвольного Руху до Об'єднаних Націй в 1979 році, в якому 18 відомих українських політв'язнів в СССР „уповноважують президента Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) вжити цілий ряд дипломатичних та інших заходів, потрібних для проведення відділення України від так званого СССР і створення незалежної української держави..."

Меморандум закінчується закликом до Об'єднаних Націй передати справу російського колоніялізму окремій Комісії 24-ох, яка займається деколонізаційними процесами у світі.

Патріярхальне Товариство в Баффало має свою радіопередачу

Баффало, Н.Й. (М.Л.). — Місцевий Відділ Патріярхального Товариства рішився на відкриття власної радіопередачі, яка проходить тепер кожної неділі в часі від год. 1:30 до 2-ої через радіовисильню WH—LD на хвилях 1270 AM.

Ініціятором відкриття цієї радіопередачі є теперішній голова Патріярхального Товариства в Баффало Онуфрій Білоголовський. Початковий його плян був скромний. Обмежувався він тільки до передач у різдвяному сезоні.

Згодом, однак, Управа Товариства рішилася на постійну передачу. Дотеперішні пересилання пройшли з успіхом.

Засадничо радіопрограма Товариства присвячена патріярхальним справам. Не занедбується, однак, і інші справи. Відмічено, наприклад, роковини державности й соборности України, роковини бою під Крутами. Передаються також українські пісні та музика, достосовані до змісту передач.

Радіопрограма Патріярхального Товариства в Баффало базується покищо на фондах, зібраних від громадянства. Комерційних оголошень немає. Через те можна відвести більше часу на основні справи.

Програму веде Ірина Лаврівська, яка має в цьому відношенні немалий досвід, бо свого часу протягом кільканадцяти років вела свою власну радіопрограму разом зі своїм чоловіком Юрієм Лаврівським. Її своїми актуальними коментарями помагають: проф. Зенон Саган, Оксана Бережницька, д-р Михайло Лоза. В часі різдвяних свят із святочним словом виступали — о. д-р Павло Івахів і о. протоієрей Богдан Сенцьо. Заохочується інших осіб до співпраці.

Завершується підготова прем'єри „Троянові діти"

Ню Йорк, Н.Й. — У наполегливих пробах і праці завершується тут підготова до прем'єри драматичної поеми Наталі Забілої п.н. „Троянові діти" у постановці Студії Мистецького Слова Лідії Крушельницької.

Наполеглива праця останнього тижня проходила в особливій напрузі, тому що сніговія, яка навістила Ню Йорк, перешкодила у систематичних пробах, що їх керівник Студії Л. Крушельницька веде із своїми молодими виконавцями.

Хоч нервозність, характеристична перед кожною прем'єрою, зростає з кожним днем, група молодих виконавців нетерпеливо чекає на неділю, 27-го лютого, і на реакцію публіки на цю непересічну виставу, яку вони з таким захопленням і з таким завзяттям підготовляли через цілий рік під проводом своєї учительки Л. Крушельницької і хореографа Ольги Івасівки.

Закінчилися також вже останні приготування музичного оформлення укладу проф. Ігоря Соневицького, костюмів під керівництвом Марії Шуст і мистецьких декорацій роботи архітекта Адріяна Керода.

ЗБОРИ КРЕДИТІВКИ

Пассейк, Н.Дж. — В неділю, 27-го лютого ц.р., о год. 3:30 по полудні, тут в Українській Централі, при 240 Говп авеню, відбудуться річні Загальні збори членів Федеральної Кредитової Кооперативи і Об'єднання Українців Америки „Самопоміч".

Робітнича Спілка продовжує заходи в обороні Ю. Шухевича

Ню Йорк, Н.Й. (ПС ІСНО). — Як вже раніше інформувала Світова Координаційна Рада ІСНО, американська автомобільна спілка дальше продовжує акцію в обороні Юрія Шухевича та робить відповідні заходи щодо його звільнення з СССР.

До чергового успіху треба зарахувати звернення робітничої спілки відповідними листами до конґресменів та сенаторів, до губернатора стейту Мишиґен, до президента міжнародної автомобільної юнії, до державних установ у Вашінґтоні, а також до відповідних державних чинників в СССР.

Завдяки цілому рядові заходів в офіційних колах у Вашінґтоні розпочато відповідні кроки в напрямі оборонної акції Ю. Шухевича, у висліді чого на адресу екзекутиви робітничої спілки надійшли листи з відповідними матеріялами від деяких конґресменів, а зокрема сенаторів, а також від президента спілки Д. Фрейзера. В листах, що їх отримано як відповідь, подаються точні інформації, які заходи та акції зроблено в напрямі звільнення Ю. Шухевича, а одночасно висловлюється запевнення в напрямі продовжування дальших кроків.

Не отримано до цього часу жадної реакції від уряду СССР.

Ініціятор та фактичний промотор акції, Ярослав Стасик, провадить в цьому напрямі дальші посилені заходи серед робітничої спілки, через її екзекутиву і серед американських політичних кіл.

Серед українських кіл ця акція знайшла вже позитивні відгуки та активну підтримку. В тому часі слід на першому місці згадати статтю В. Левенця „Пора на конкретні діла", що появилася на сторінках „Свободи".

На подібну тему вже були раніше написані деякі статті пера Я.Стасика. В них звертається головну увагу на великі можливості використовування мінімальними засобами впливу американських робітничих спілок та їх зацікавлення українською проблематикою, зокрема подіями в Україні.

При цьому незаперечним фактом є, що цілий ряд американських політичних діячів прислуховуються та рахуються зі становищем робітничих спілок. Позитивна та скора реакція у формі листів та конкретних заходів у цьому напрямі американських офіційних чинників є найкращим доказом того, що американські політичні кола рішили підтримати започатковану акцію, а також і те, що вони вже відчули потребу і конечність активної тут дії.

Ініціятива та праця громадського діяча Я.Стасика повинна знайти всебічну підтримку з боку української громади, зокрема тих українців, що є членами робітничих спілок.

У світі

ПОХИЛА ВЕЖА В італійському місті Піза продовжує повільно, але постійно нахилятися і може наступити час, коли, осягнувши критичний кут нахилу, вона під власним тягарем упаде. Зруйнується дорогоцінний пам'ятник архітектури з XII століття. Будівництво вежі почалося в 1173 році і, коли пам'ятник вибудували до висоти 35 футів, він почав нахилятися. Потім у 1350 році добудували останні три поверхи і башту, коли вежа була вже у своїй верхній частині відхилена від перпендикуляру на 10 футів. Намагання випрямити верхні поверхи при будівництві не вдалося. Вежа на протязі століть стабілізувала своє положення. За останні десятиліття вежа почала знову нахилятися. Уряд та громадськість Італії затурбовані таким станом пам'ятника. Робилися спроби затримати нахиляння вежі, проголошувалися конкурси на кращий проєкт врятування вежі, але покищо все залишається в проєктах, а ці мізерні заходи, які було зроблено не допомагають.

ПРЕЗИДЕНТ КЕНІЇ ДАНІЄЛЬ Арап Мої у вівторок, 22-го лютого, звільнив з ув'язнення 473 колишніх військових службовців і студентів, які були обвинувачені в причетності до спроби державного перевороту в серпні минулого року. Мої сказав, що злочинці будуть покарані, але додав: „Одначе я знаю, що деякі люди можуть легко бути збаламучені декількома здезорієнтованими і здеґенерованими злочинцями". Помилування відноситься до 412 колишніх військових службовців і 61 студента і входить в життя негайно після проголошення наказу президента.

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТЕР Індії Індіра Ґанді в понеділок, 21-го лютого, відвідала неспокійний північносхідній стейт Індії Ассам, проїхавши автомобілем і пролетівши гелікоптером над районами найбільших заворушень. Вона також висловила своє співчуття потерпілим мусулманам, жертвам терористичних нападів племен індусів. Відповідальними за акти вандалізму Індіра Ґанді назвала керованих студентами противників назначених урядом виборів, які роблять безпорядки. У таких безпорядках загинуло понад 1,100 мусулманів.

СЛІДИ НАЙВІДДАЛЕНІШИХ ґалактик були виявлені на інфра-червоних зображеннях, отриманих новим американським телескопом, який був виведений в орбіті довкола Землі. Телескоп також відкрив космічні „родильні палати", де великі туманності міжзоряного газу і пилу виявляються в різних стадіях творення нових зірок.

В АВСТРАЛІЇ, ЯК УЖЕ повідомлялося, прем'єр-міністер Малколм Фрейзер назначив загальні вибори на 5-го березня, на п'ять місяців скоріше, ніж передбачено законом. Ці вибори вирішать спір між коаліційною ліберально-національною партією керованою Фрейзером, яка була при владі майже 34 роки, і лейбористською партією, очолюваною нововибраним її лідером Робертом Гоком. Передвиборча боротьба проходить гостро, а попередні опитування показують лише невелику перевагу лейбористів над лібаралами.

НЕДАВНО СВІТОВА преса повідомляла, що в наслідок заворушень і нападів індусів на мусулманське населення, в основному переселенців з Банґлядешу, в північносхідньому стейті Індії Ассамі загинуло понад 300 осіб, а останні повідомлення говорять, що число жертв вандалізму доходить до 1,200 осіб і можливо ще збільшиться. Не зважаючи на висилку туди військових частин для підтримання порядку, напади продовжуються. Особиста поїздка прем'єр-міністра Індії Індіри Ґанді в заколотницькі райони та її заклики до народу і парляменту зберігати спокій, порядок і єдність покищо також не дали бажаного результату. Місцеве населення індусів виступає проти нелеґально прибулих поселенців-мусулман з Банґлядешу і проведення виборів в Ассамі, які зрівнюють у правах прибулих іміґрантів з місцевим населенням.

ПРЕЗИДЕНТ РЕҐЕН НАТЯКАЄ НА БАТЬКІВЩИНУ ДЛЯ ПАЛЕСТИНЦІВ

Вашінґтон. — Президент Роналд Реґен, закликаючи до розв'язання арабсько-ізраїльського питання в ділянці палестинської проблеми, як „найкращої безпеки для Ізраїля", заявив у середу, 23-го лютого, що таке розв'язання вимагатиме „забезпечення чогось у розумінні батьківщини" для палестинців.

Президент Реґен, який сказав при тому, що він не має на увазі створення держави, сильно підкреслив свої побоювання в тому, що зволікання з виведенням чужинецьких військ з Ливану затримує ширший розвиток дипломатії миру на Близькому Сході.

„У цьому відношенні час не є по нашій стороні", — сказав Президент понад 50 кореспондентам, видавцям і редакторам. „Чим довше ми зволікаємо з цим, тим більше ми загрожуємо можливості перейти до загальних мирних переговорів."

Моше Аренс, який відвідав Президента на прощання як посол Ізраїля в ЗСА перед його від'їздом до Ізраїля і зайняттям посту міністра оборони, сказав потім, що Президент сказав йому про „дух необхідности і невідкладности" відносно виведення військ з Ливану і повторив пропозицію гарантії ізраїльських кордонів на півночі з Ливаном.

Офіційні особи Білого Дому заявили, що згадка Президента про палестинську „батьківщину" є постійною і складовою частиною його мирної пропозиції з 1-го вересня минулого року, яка поєднує палестинський суверенітет самоврядування на західньому березі ріки Йордан з Йорданією. Але вони не могли назвати другого випадку, коли Президент вживав цей термін. Він радує арабів, але ображає ізраїльців.

У травні 1977 року президент Картер викликав реакцію незадоволення, коли закликав до надання „батьківщини" для палестинців, але тепер реакція Аренса не була гострою. Він назвав коментарі Президента „повторенням можливо дещо іншими словами" попередніх позицій Адміністрації президента Реґена. Аренс ствердив, що „Ізраїль вважає, що палестинська батьківщина і держава є — це Йорданія".

Реґен обіцяє забезпечити північні кордони Ізраїля

Вашінґтон. — Президент Роналд Реґен, виступаючи з 35-хвилинною промовою-привітанням на конвенції Американського Леґіону, порушив також багато проблем внутрішньої і зовнішньої політики і обіцяв Ізраїлеві, забезпечити північні кордони, якщо ізраїльські війська покинуть Ливан. Як відомо, у Ливані ведуться переговори про відтягнення з тієї країни всіх закордонних військових частин і частин Палестинської Визвольної Організації з участю представників З'єднаних Стейтів Америки. Делеґацію ЗСА очолює на цих переговорах спеціяльний амбасадор Филип Габіб.

Ізраїльський уряд прем'єр-міністра Менахема Беґіна домагається натомість від Ливану підписання спершу договору про приязні відносини, заки він почне відтягати з тієї країни свої війська. Очевидно, така постава Ізраїля перекреслює мирові пляни президента Р.Реґена, запропоновані ним вже раніше і тому Президент ЗСА вийшов з новою ініціятивою полагодження близькосхідньої проблеми шляхом забезпечення північних кордонів.

Крім тієї важливої справи Р. Реґен кількаразово підкреслював справу привернення престижу Америки за його Адміністрації і відновлення віри в американців у ті демократичні принципи, які стали основою побудови ЗСА. Президент відмітив також позитивний зворот в думанні американців про проблеми внутрішньої і зовнішньої політики й економії та занихання комплексу вини перед іншими народами світу.

Після виступу Президента, речники Державного департаменту заявили, що Р.Реґен не висунув нової мирової ініціятиви щодо полагодження конфлікту на Близькому Сході, яка вимагала б нових додаткових зусиль зі сторони Америки чи свого роду риску, а тільки поширив раніші пропозиції. Ця заява була потрібна, на думку політичних спостерігачів, тому, що деякі кореспонденти по різному почали інтерпретувати виступ президента Р. Реґена, який зрештою, не входив в подробиці і не пояснював, які саме міри він думає прийняти для забезпечення кордонів Ізраїля.

Пропозицію Реґена скоро підхопили в Єрусалимі і заявили, що вона ніяк не може перешкодити двостороннім переговорам між Ізраїлем і Ливаном про підписання договору про дружні відносини і співпрацю. В загальному, однак, в Ізраїлі холодно поставились до нової ініціятиви ЗСА.

Спадають ціни на ропу

Абу Дабі, Об'єднані Арабські Емірати. — Міністри нафтової промисловости шістьох країн Перської затоки зустрілися в Ріяді, Савдійська Арабія, для обговорення спільної настанови щодо цін на нафту.

Крім того, Альжир скликав також термінову зустріч Організації країн експортерів нафти (ОПЕК), щоб припинити колотнечу про ціни, яка може коштувати цій організації з 13-ох країн до 30 більйонів долярів ще цього року.

Зустріч у Ріяді, якою керував міністер нафтової промисловости Савдійської Арабії шейк Ахмед Закі Ямані, намагалась згуртувати країни Перської затоки, які, крім Савдійської Арабії, включають Кувейт, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Баґрейн і Оман. Всі ці країни, крім Баґрейну і Оману є членами ОПЕК.

Шість країн Перської затоки утворили в 1980 році раду, щоб протистояти частим загрозам з боку своїх сусідів Іраку та Ірану, які експортують більше половини нафти країн ОПЕК і володіють більше ніж третиною запасів всієї світової нафти.

Савдійська Арабія і п'ять інших країн Перської затоки повідомили в середу, 23-го лютого, що вони погодилися знизити ціни на савдійську легку ропу, але не проголосили суми знижки.

Міністер Ямані попередив інших сімох членів ОПЕК, що, якщо вони не приймуть заплановане зниження цін — передбачене на 4 доляри за барилку — то шість країн Перської затоки готові різко понизити ціни далі.

Якщо країни ОПЕК, які виробляють понад третю частину світової нафти, не зможуть скоординувати свої ціни, то недавнє зниження цін Британією, Норвеґією та Ніґерією може викликати війну цін на нафту.

ЛМКЛЮБ

Ню Йорк, Н.Й. — З Літературно-Мистецького Клюбу повідомляють, що в п'ятницю, 25-го лютого ц.р., в годині 7-ій вечора, тут у приміщенні Клюбу, при 136 Друга авеню, д-р Роман Осінчук виголосить доповідь на тему: „Здоров'я і вік людини у сучасній добі розвитку медицини і цивілізації".

ШЕЙССОН ХАРАКТЕРИЗУЄ АНДРОПОВА

Париж, Франція. — Міністер закордонних справ Франції Кльод Шейссон, який закінив свої відвідини в Москві, де він вів переговори з совєтським лідером Юрієм Андроповим та іншими високими офіційними особами, в понеділок, 21-го лютого заявив, що Юрію Андропову „бракує людської теплоти" і що він „працює як комп'ютер".

Французький міністер був одним із перших високих західніх офіційних осіб, які зустрічалися з Андроповим після смерті Леоніда Брежнєва в листопаді минулого року. Шейссон надзвичайно правдиво передав свої враження із зустрічі з Андроповим на пресовій конференції з французькими кореспондентами в дорозі з Москви до Брюсселю та в телевізійному інтерв'ю в Брюсселі.

Коментарі Шейссона були подані до загального відома і надруковані у вівторок, 22-го лютого, в багатьох французьких газетах, включаючи „Лє Монд".

„Він твереза людина, точний, не виявляє почуттів, притримується фактів і математичного думання", — так висловився Шейссон про Андропова. Совєтський лідер, якому 68 років „зробив враження холодного і об'єктивного, іноді супроводжуючи свою холодність скупими особистими жестами, усмішкою або способом представлення своїх доказів", — додав французький міністер.

„Але у всьому цьому він був безсердечним, йому бракує того людського тепла, яке я знаходив в інших місцях, у Ленінграді та навіть у розмовах з Ґромико".

Коли Шейссона спитали, чи совєтський лідер є модерним, французький міністер відповів: „Так, він модерний в розумінні комп'ютера, в розумінні точности слова і жесту".

В Америці

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ праці, Конгрес індустріяльних організацій, найбільша і найсильніша профспілка в ЗСА, яка об'єднує понад 15 мільйонів робітників різних галузей, заявилася за підтримкою пропозицій президентської комісії для реформи соціяльного забезпечення, пропозиції яка обговорюється тепер в Палаті Репрезентантів. Екзекутивна рада АЛФ-КІО яка засідає в Бел Гарбор на Фльориді, домагається включення до системи соціяльного забезпечення федеральних працівників, що автоматично збільшить фонд на приблизно 20 більйонів долярів.

ФЕДЕРАЛЬНА АҐЕНЦІЯ для охорони довкілля (ЕПА) погодилася закупити усі мешканеві будинки і підприємства в містечку Юріка, в стейті Мізурі і тим самим допомогти населенню переселитися до інших місцевостей. З метою позитивного полагодження цієї справи в Юріці перебувала адміністраторка тієї аґенції Енн Ґорсич-Бирфорд і на зібранні мешканців містечка офіційно проголосила плян ЕПА, який був прийнятий з радістю місцевим населенням. Місцевість Юріка стала небезпечною для життя після виливу, бо води нанесли багато хемічних отруйних речовин, зокрема діоксину. Ця трансакція коштуватиме Уряд 33 мільйони долярів.

НЮЙОРКСЬКИЙ ПОСАДНИК Едвард Кач найменував на комішенера для справ культури свою довголітню приятельку і близького співробітника в Демократичній партії Бесс Маєрсон. Як відомо, Б. Маєрсон пробувала своїх сил також у політиці і програла передвибори на кандидата до Сенату ЗСА в користь колишньої конґресменки Елізабет Голцман. Маєрсон замінить на цьому становищі дотеперішнього комішенера Рендолла Буршайда. За свою працю Маєрсон отримає платню в сумі 62,000 долярів в річному відношенні.

ВІДДІЛ КОМПАНІЇ Тексако в Нюарку, Н.Дж. звільнив з праці п'ятьох робітників і суспендувала шістьох у зв'язку з великою експльозією і вогнем, який горів на протязі трьох днів і у якому загинула одна людина, а 23 були поранені. Нюарк ще й досі не може забути великої експльозії, яка нанесла чимало матеріяльних шкод для згаданої компанії і довколишніх мешканців.

СЕНАТОР ЧАРЛЗ ПЕРСІ, голова сенатської комісії для закордонних зв'язків, заявив кореспондентам, що він хоче, щоб не тільки комісія, але й Сенат в цілості висловився про номінацію Кеннета Ейделмена на голову комісії для роззброєння, в засяг якої входять також переговори про обмеження міжконтинентальної нуклеарної зброї, які тепер ведуться між делеґаціями ЗСА і СССР в Женеві, Швайцарія. Вміжчасі лідер демократичної меншості в Сенаті, сенатор Роберт Бирд, заявив, що він особисто і багато демократів голосуватимуть проти тієї номінації.

НЮЙОРКСЬКИЙ СЕНАТОР, демократ Деніель П. Мойниген, не зважаючи на злагіднення відносин між конґресовими комісіями, які досліджують працю федеральної Аґенції для охорони довкілля і Урядом та дозволу Адміністрації на перегляд документації, домагається, щоб названа аґенція була відполітизована і тим самим звільнена від урядового тиску. На думку сен. Д. Мойнигена таке звільнення аґенції, яку тепер очолює Енн Ґорсич-Бирфорд, дасть можливість членам аґенції діяти вільно і витратити бодай три четверті великого 1,6 більйонового фонду, призначеного для відчищення довкілля від хемічних відпадків.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.

Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members 65¢ a month. Change of address — $1.00. Make chek or money orders payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to:
"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Папа, КҐБ і мовчанка

Дня 13-го травня 1981 року, коли Папа Іван Павло II їхав, стоячи у відкритому авті помалу почерез площу св. Петра в сторону Ватиканського палацу, прискочив до нього один чоловік і з найближчої віддалі віддав кілька револьверових стрілів, важко зранивши Папу і теж легше поранивши дві американки. В 10 днів пізніше Папу відпустили із шпиталю і він поволі вернувся до повного здоров'я. Винуватець, турецький терорист Мехмет Алі Аджа був схоплений на місці вчинку, поліція врятувала його від лінчу розгніваною юрбою. Його судили 22-го липня 1981 року і засудили на досмертну в'язницю.Проте італійська поліція і прокуратура не повірили атентатникові, що він діяв на власну руку, без ніяких спільників, — що він думав вбити британську королеву Єлисавету II або генерального секретаря ОН та що рішився вбити Папу, бо, мовляв, католицизм є загрозою для мусулманізму. Це були надиво наївні і невірогідні викрути, а на найважливіші запити: відкіля він мав гроші на подорожі по всій Европі та люксусове життя після втечі з турецької в'язниці (його засудили були на смерть за вбивство немилого йому турецького редактора) і хто дав йому документи на різні прізвища — він не давав ясної відповіді.

Тому слідство йшло далі і, мабуть, справою зацікавився так званий „Інтерполь" — міжнародна поліція. У минулих місяцях і тижнях арештували в Римі кількох болгар, службовиків тамошнього дипломатичного представництва та болгарської летунської аґенції і появилися ревеляції, що атентат на Папу був ділом таки змови, при чому безпосередніми організаторами і фінансуючими ту операцію були люди з болгарської політичної поліції, які звербували цього турецького терориста і вивінували його фальшивими пашпортами, зброєю і грішми. Поруч із такими ревеляціями появилася замітка, що „причетним" до атентату на Папу був большевицький КҐБ, бо болгарські комуністи не зважились би на таке діло без згоди і дозволу чи доручення від кремлівської верхівки. На здивований запит — чому на жертву атентату обрано Вселенного Патріярха, який чейже проповідує тільки мир і любов, чули ми арґумент, що, Папа, стягнув на себе гнів за голосне і виразне підтримування польського вільного робітничого руху з його організаційною верхівкою „Солідарність".

Виявлення зв'язку атентату на Папу безпосередньо з болгарським та посередньо з московським політично-поліційним апаратом стало сенсацією, яка проте тривала дуже коротко. Ані італійська ані міжнародна преса про цю справу більше не пише. Яскраве світло на причину цієї мсвчанки кидає вислів якогось високого англійського диломата, що про нього можна було вичитати в одному коментарі: „Якби Австрія не вела була докладно слідства в справі вбивства архикнязя Франца Фердинанда і його дружини 28-го червня 1914 року, то, може, не було би Першої світової війни". Хоча історики прийшли вже давно до висновку, що дійсною причиною вибуху Першої світової війни були суперництва між Австро-Угорщиною і Росією на Балканах та суперництво Німеччини та Англії за панування на морях, проте фактом є, що безпосередньою причиною став таки атентат на Франца Фердинанда, — це був камінь, який зрушив лявіну. Тодішнє слідство виявило понад усякий сумнів, що вбивство австро-угорського наступника престолу зорганізував сербський генеральний штаб і студент Прінчіп відіграв тільки таку ролю, як тут Алі Аджа. Сербський генеральний штаб і його розвідка стояли в тісному зв'язку з російською „охраною" — і камінчик зрушив лявіну.

Атентат на Папу Івана Павла II стався тоді, коли шефом КҐБ був ще Юрій Андропов. Тепер він — наступник Леоніда Брежнєва, генеральний секретар Компартії СССР, фактичний диктатор імперії, Пов'язувати будь-як, справедливо чи не справедливо, прізвище голови совєтської імперії з міжнародним злочином це значило б у практиці внеможливлення безпосереднього контакту з ним, виключення конференції „на вершинах", перекреслення шансів будь-якого компромісу в найважливішій проблемі, яка існує у світі: у справі зброєння і роззброєння. Світ хоче миру. Тому дуже логічною і вірогідною є вичитана в одному коментарі замітка, що однаково американська, як англійська, німецька і французька дипломатія одностайно впливала на італійський уряд, щоб той стишив крик з приводу арештувань отих кількох болгар та щоб узагалі мовчати про атентат на Папу, тим паче, що він сам давно вибачив винуватцеві і плянує подорож до Польщі в червні ц. р. щоб завершити нею якийсь компроміс — „модус вівенді" — між комуністичною владою і народом, з якого вийшов Папа, колишній польський кардинал Кароль Войтила.

Михайло Кучер

МІҐРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СССР

I.

Неповні відомості всесоюзного перепису населення 15-го січня 1970 року позволяють мати деяку картину руху населення у цілому СССР, включно з УССР. Перепис населення 1970 року дав нам кількість населення СССР на 241 мільйонів 784,000 осіб.

У порівнянні з переписом 1959 року кількість населення — за 11 років — побільшилася на 32.9 мільйона осіб, або кругло на 16 відсотків. Приріст населення в окремих республіках дуже цікавий. Найбільший природний приріст населення виявився у середньоазійських і закавказьких республіках, за винятком Грузії.

Приріст населення РСФСР — населення росіяни — виявився у 11% при пересічному всесоюзному прирості в 16%. Побільшення населення УССР і Білоруси виявилося у 13%. Латвія та Естонія дали побільшення населення на 13% кожна, Литва 15%, Грузія 16%. У Молдавії населення побільшилося на 24%, в Азейберджані на 38%, в Казахстані на 40 % у Вірменії на 41 %, в Туркменії і Кіргізії на 42%, в Узбекістані на 45% і в Таджикістані на 46%.

Міграція населення у межах СССР є дуже важливим чинником економічного та політичного характеру. Від'ємне значення маємо тоді, коли населення втікає з призначених йому партією областей. Звичайно, туди їдуть люди з комсомольськими наказами і партійним призначенням. Все одно вони після короткого часу втікають, забираючи із собою частину місцевого населення.

РСФСР — т. зв. російська федерація — являється головною базою трудових ресурсів Союзу. За даними 1959-67 року з РСФСР переселилося в інші республіки більш як 2 мільйони осіб.

Від'ємне міґраційне сальдо дає також Білорусь. За ті ж роки з Білоруси „перекинено" — отже виїхало не добровільно 267,000 осіб. До територій, де приїзд перевищує виїзд належить Казахстан 1,083,000 осіб, Україна 419,000 осіб, Узбекістан 409,000 осіб. Кіргізія 201,000 осіб, Латвія 409,000 осіб (за даними „Природи", 1969, ч. 9, стор, 70).

Найкращим з демографічного боку приросту населення у СССР буде Далекосхідній район і Калінінградська територія — давня Кенігсберська територія, де приріст складається з 20-ти відсотків.

В Україні внутрішній рух був скерований на південь республіки. Там населення побільшилося на 26% у порівнянні з республіканським 13%. Далі маємо дещо туманні відомості. Населення південнозахідніх районів як наслідок примусового відходу з приєднаних територій Західньої України та решти союзних республік. Досі повних відомостей про цей процес не маємо.

У Латвії, Естонії, Литві та Молдавії побільшився відсоток немісцевого населення. Тут совєтський уряд свідомо провадить політику зменшення місцевого населення, як нестійкого в політичному відношенні і заселює згадані території росіянами та українцями, в льояльності яких не сумнівається.

У середній Росії маємо відємне міґраційне сальдо. Тут причина чисто економічна без політичної мішанки. Колгоспи маленькі та бідні. Молодь масово втікає з села і малих містечок. Інакше виглядає справа із Західнім і Східнім Сибіром, Далеким Сходом, крайньою північчю і Казакстаном. У прикордонних районах з Китаєм уряд хоче мати густе льояльне населення.

Із демографічного боку справа у згаданих областях Союзу виглядає невесело. Людей, що приїхали за „довгим" карбованцем не так багато. Вони приїжджають і за рік одна третина виїжджає. Буває, що число навербованих і тих, хто виїхав числом рівні.

Державний плян СССР передбачає, що біля 1980 року населення сибірських міст повинно побільшитися на шість мільйонів осіб. Досягнути того виявилось неможливим. Щоб у якомусь місті „ікс" мати населення у 200,000 осіб, треба прислати два мільйони осіб. Тому, що залишається в місті „ікс" пересічно тільки кожен десятий з приїжджих. („Ізвєстія", 5-го вересня 1967)

За даними совєтської преси цілинні землі і Сибір покидає стільки населення, скільки приїжджає. („Октябрь", 1967, ч. 12).

У Казакстані протягом 1968 року промислових робітників виїхало більш як половина, а в будівництві 80 відсотків. „Казахська Правда", 25-го грудня 1969).

Соціологічні досліди показали, що біля 60 відсотків тих, хто прибуває у північні райони, керувався матеріяльним прибутком. З кожної сотні виїжджаючих 44% причиною виїзду називали неможливі мешканеві умови, 37% погане харчування, 34% неможливе побутове обслуговування, 18% малу заробітну платню, 18% погані кліматичні умови. („Питання економіки", ч. 9, 1969).

Втеча населення зі Сибіру все побільшується. У 1951-1958 роках з кожної тисячі мешканців Західнього Сибіру виїжджало 18 осіб, а в 1961-68 роках ця цифра побільшилася на 40 осіб. („Сибірські вогні", ч. 9, 1969).

Якщо вжити ці повідомлення на цілу Сибір, то міґраційне сальдо буде неґативне. За 1959-67 роки виїхало більше 390,000 осіб як приїхало. А це все люди, здібні до праці. Якщо ж поглянемо за лаштунки, то явище стане зовсім зрозумілим. Після того, як „приєднано" до СССР західні території, або окуповані німцями області, то число переселених рівняється двадцяти мільйонам. Переселені не примусово при першій можливості верталися у рідні сторони — на захід і південь Союзу.

(Продовження буде)

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ
Редагує Лев Яцкевич

На порозі біонічної доби

Те, що досі становило домену наукової фантастики, те, що ми оглядали недавно з легковажною усмішкою невіри на телевізійних програмах („біонічний чоловік" та „біонічна жінка") — стало дійсністю. 2-го грудня 1982 року, в годині 4-ій ранку перша людина на нашій плянеті отримала штучне, пластичне серце, з яким вона, не зважаючи на цілий ряд пooпераційних комплікацій та аварій його пневматичного погону, живе до сьогодні.

Ця історична операція вщеплення механічного серця відбулася в Медичному Осередку університету Юта, в Солт Лейк Сити, при співучасті 30-ти осіб медичного та технічного персоналу, на чолі з головним оператором д-ром Віллямом К. Деврайсом.

Людиною, яка започаткувала біонічну добу та, не зважаючи на свідомий риск, погодилася стати „експериментальним кріликом" для добра науки та людства, став 61-річний, емеритований дентист з Сієтл, Вашінгтон, д-р Барні Б. Кларк.

Його природне серце було в жалюгіднім стані і не мало достатньої сили, щоб протиснути кров крізь кровоносні судини. У висліді, його ноги, тіло і ціле обличчя були опухлі і набряклі рідиною, що громадилась у тканинах його тіла. В цій ситуації, д-р Кларк не мав багато до втрачення, бо дні його життя були, як то кажуть, пораховані. Єдине, що йому лишилося — це заміна свого природного зужитого серця на нове, механічне серце з пластичного матеріялу поліютерану. Таке серце вщепили йому шляхом дуже складної операції, що тривала понад шість годин. Природні серця не мають своїх окремих імен, але серце, яке вщепили д-рові Кляркові мало ім'я „Джарвик" — 7" (від імени його спорудника, 36-річного д-ра Роберта Джарвика).

В основі — штучне серце, це маленька механічна помпа з пневматичним погоном. Її дія основується на стиску і розпряженні крови в її коморах (лівій і правій) при допомозі двох гумових діяфрагм та чотирьох вентилів-клапанів (двох впускних і двох випускних).

Найбільший недолік механічного серця становить те, що його пневматична апаратура погінна (малий компресор, сушильник повітря та два запасні циліндри зі стисненим повітрям), змонтована зовні тіла пацієнта, на мобільній плятформі, сполученій з механічним серцем двома пластичними трубами. Питання, як довго може справно діяти така апаратура? На думку д-ра Джарвика, серце, вмонтоване в грудях д-ра Кларка є тієї самої якости, що пластичне серце теляти, з поетичним найменням Лорда Теннісона, яке живе з ним вже 268 днів.

Коли Барні Кларк збудився по операції у четвер, 2-го грудня 1982 року він пізнав голос своєї дружини Юни Лой, що стояла біля його ліжка. Але він почув також незнайомий досі звук: м'яке, ритмічне клацання, що виходило з його грудей. І в тім моменті він усвідомив собі, зі здивуванням, що він живий.

Відділ штучних життєвих органів університету Юта міститься в модерній будівлі на гірськім кряжі снігом покритих гір Васач, звідкілля видно місто Солт Лейк Сити, три милі завширшки.

Мало кому відомо, що цей Відділ становить найбільший центр інформацій про штучні органи в цілому світі. Внутрі цього будинку міститься бюро д-ра Вільгельма Колфа, винахідника штучної нирки, що очолює тепер програму штучного серця, якій до речі, д-р Барні Кларк завдячує своє життя. Цей неодержимий голляндський лікар-дослідник працює над проблемою штучного серця майже 30 років, з початку в клінічній ляборaторії в Клівленді, а тепер в Юті.

Він вщепив, 25 років тому штучне серце собаці та втримав її при житті на протязі півтора години. В 1982 році вщеплено штучне серце людині. Ця операція становить завершення чверть століття наукових, біомедичних дослідів та перелім у доцьогочасній медичній науці.

Але нещодавно переведена операція у Солт Лейк Сити, виносить на світло денне деякі проблеми матеріяльного та етичного характеру. Медична технологія має можливість сьогодні забезпечити людство штучними легенями, кінцівками, очима, вухами, а навіть шкірою. Але, коли ті „біонічні запасні частини" починають переміщуватися зі сторінок наукової фантастики до шпитальних операційних заль, здатність плачення пацієнтів за ті медичні услуги стає з кожним днем щораз менша. Вистане згадати, що кошт вставлення штучного серця д-рові Барні Кларкові буде дорівнюватися біля 50,000 долярам.

І тут стає рубом проблема, скільки людей буде мати змогу оплатити таку коштовну операцію. Хтось може сказати, хай платить Медікер, чи Блю Кросс, чи інше шпитальне забезпечення. Але з другого боку, хтось може відповісти, а який глузд витрачати сотки тисяч долярів на те, щоб урятувати життя одній вмираючій людині, коли за ті гроші можна б забезпечити життя сотні інших людей. це проблема, яка сьогодні запускає щойно свої пагінці, але її напевно розв'яжуть в 2000 році.

Іван Гвать

ПОМОЖІМ ПРИПИНИТИ ВАНДАЛІЗМ

(У Польщі й надалі руйнують українські святині)

II.

Від багатьох років реставратори борються за повернення іконостасу до найстаршої лемківської церкви у Поворознику. Але він перешкоджає пароховi місцевої латинської парафії... Те, що зробили теперішні користувачі з церквою у Поздечі (перепрошую, тепер це село називається Лєшно), самі католики називають варварством. У своїй попередній статті (диви „Наше слово" ч. 20, 1982 року) я згадав про церкву в М'якішу Старому. Варта пригадати, що багато років з неї користали латинники, але, коли збудували костьол, будівлю залишили без жадної опіки. А церква в Хотинці? А іконостас собору в Перемишлі? Я ще довго міг би писати про знищені іконостаси, замальовані розписи стін".

Та вистачає і тих прикладів. Автор стверджує, що до цієї сумної дійсности байдуже ставиться також Українське Суспільно-Культурне Товариство (УСКТ) у Польщі. Критично відзивається він про молодь, яка щороку мандрує Бескидом, але не подумав ніхто з них про те, щоб зібрати на місці дані про стан церков.

Щодо УСКТ, задля справедливости треба нагадати, що 1980 року представники УСКТ зверталися до влади з проханням, щоб Українське Товариство було визнано повноправним членом Загальнопольського товариства пам'яток. Цю пропозицію було, нібито, „розглянуто позитивно" („Наше слово", 30-го листопада 1980 року), однак на цьому й все скінчилось. У травні 1982 року пленум УСКТ постановив: „Виступити до Міністерства культури і мистецтва з вимогою рішучого протидіяння нищенню залишків української культури" („Наше слово", 6-го червня 1982 року).Та маючи перед собою історію зухвалого руйнування українських церков від 1945 до 1983 років, важко повірити, що зміниться щось на краще. Міністерство культури в нинішній Польщі, видно, не має нічого проти таких вичинів плекає не культуру, а варварство.

Автор статті в „Нашому слові" кінчає: „Байдужість, байдужість, і ще раз байдужість, і до того поклони биті півправдою! Ні, при такому ставленні середовища до справ охорони пам'яток власної культури нічого доброго виникнути не може... Знаю, що те, про що я пишу, є дразливим, але може ця стаття викличе якийсь відгук. Бо найгіршою є стояча вода. В ній заводяться жаби і вона смердить" („Наше слово", ч. 2, 9-го - 10-го січня 1983 року).

Статтю написано гостро, з великим болем у серці. Автор б'є на сполох, не вагається при тому виступити з критикою УСКТ. На перший погляд навіть дивно, що стаття могла появитися на сторінках „Нашого слова", що є органом УСКТ. Та появилася, мабуть, саме й тому, щоб про стан українських церков в нинішній Польщі довідалася українська спільнота на Заході й про безсилля в цій справі УСКТ. Чи ця стаття не є благанням, власне, до представників українського громадсько-політичного життя в еміграції, щоб робити якісь заходи? Бож справді, чи можемо ми бути байдужими? Йдеться про пам'ятки культури наших прапрадідів, які з великою любов'ю будували ці храми, щоб в них молитися і почуватись вдома та лишити своїм нащадкам як ознаку прив'язаности до свого рідного, як зразки їхніх здібностей, їхньої культури. А це нам не є байдужим.

Та що можна зробити? Не так давно українська преса широко інформувала про успіхи представників українців у Америці, яким то вдалося добитися від уряду ЗСА проголосити день 9-го листопада — „Днем Української Гельсінської Групи". Крім цього здобуто черговий успіх, коли то Конґрес ЗСА ухвалив резолюцію із закликом до уряду СССР відновити на Україні діяльність Української Католицької та Української Православної Церков. Безперечно, успіхи, які окрилюють. Тому варто подумати, може, представникам СКВУ про те, щоб зібрати документацію про нищення українських церков у повоєнній Польщі й представити її відповідним міжнародним організаціям, наприклад. ЮНЕСКО.

Ця документація, — це в першу чергу статті в пресі сучасної Польщі, в газеті „Наше слово", деякі з них ми тут згадуємо з поданням джерела. Може така документація, коли її піддати гласности в міжнародних маштабах (а не тільки на сторінках української преси!), зробить більше враження на „культуртреґерів" сучасної Польщі ніж апель українських громадян Польщі й таким чином, бодай якоїсь мірою, спричиниться до рятунку наших українських пам'яток у Польщі.

Варта про це серйозно подумати, щоб не мусіли ми колись вислухати закиди: дали ми вам багато інформацій, а ви їх не використали, не зробили відповідних заходів для рятунку пам'яток нашої культури, то і ви в тому співвинуваті.

Михайло Лоза

ПАМ'ЯТІ ТЕТЯНИ З КНЯГИНИЦЬКИХ—ДУШЕНКО

III.

Згодом через воєнні обставини Т. Княгиницька Душенко не мала змоги брати участи у виставках, чи влаштовувати власні індивідуальні виставки. Пригожий для цього час прийшов щойно тоді, коли вона переїхала до ЗСА, до Баффала. В ЗСА Тетяна Душенко брала участь у кільканадцятьох виставках: в 1955 і 1956 роках у Ню Йорку (ці виставки влаштовувало Об'єднання Мистців Українців в Америці — ОМУА), в двох виставках жіночої творчости, що їх влаштовував в 1962 році Союз Українок Америки в Ню Йорку і в Філядельфії. Картини Т. Княгиницької-Душенко виставлялися під час Українсько-Американського Дня в Баффало, в 1973 році. Та сама виставка була згодом повторена в Ютиці під час імпрези, що мала назву „День Української Культури". Цю імпрезу влаштував тамошній Відділ Союзу Українок. Крім того виставки картин Т. Душенко мали ще місце в Гантері, в Торонто, в Ніяґара-Фолс (по канадському боці). Згадав я про одну виставку, в Баффало. Але їх було більше. До згаданої додам виставку, влаштовану в 1976 році, в приміщеннях міської управи м. Чиктоваґа (біля Баффала) з нагоди 200-річчя ЗСА. За свої картини Т. Душенко дістала тоді нагороду від Мистецької Ґільдії в Чиктоваґа, яка (тобто Ґільдія) влаштувала цю виставку. В Баффало Т. Душенко поглиблювала своє знання мистецтва в ділянці декоративного малярства. Але вернімось з Баффала до Берліну...

У Берліні Душенки пробули до квітня 1945 року. При кінці квітня того ж року були вони приневолені покинути Берлін, щоб не попасти в большевицьку неволю. Подалися, полягаючи здебільша на власні ноги, в західню частину Німеччини, яку частинно уже зайняли були і дальше займали західні альянти. По двох майже місяцях скитання Душенки опинилися в місцевості Нордштеммен біля Гільдесгайму. В тому часі народилася їм донечка Анна, яка, на жаль, по, кількох тижнях померла. Коли вліті 1945 року створився в Гільдесгаймі український табір для скитальців, Душенки перебралися до цього табору. Згаданий табір міняв згодом місце осідку. Найдовший період його існування припав на місцевість Ґоденау, біля містечка Альфельд, на шляху Ганновер-Ґеттінґен.

З огляду на знання мов, а головно німецької і англійської, Т. Душенко була прямо благодаттю для табору і таборян. Вона зайняла становище секретарки в таборовій управі і рівночасно була перекладачем. Її праця не обмежувалася тільки до адміністраційних справ. Своїм знанням мов служила вона радо також і культурно-освітньому секторові. (Згадую про те як культурно-освітній референт таборової управи). Вона робила переклади оголошень про імпрези, переклади програмок, переклади пояснень пісень — співаних на концертах, переклади змісту п'єс — ставлених таборовим драматичним гуртком, — все це для німецьких і англійських гостей, які відвідували українські таборові імпрези. Допомагала своєму мужеві, який провадив у таборі велику, як на таборові відносини, книгарню, і видавав таборову газету.

У Ґоденаві, в 1946 році, прийшла на світ донечка Ліда, яка тепер проживає в Баффало. В 1947 році пощастило приїхати до Ґоденау з Берліну батькам Тетяни, які згодом не еміґрували до ЗСА, а залишилися в Німеччині, де й померли.

По розв'язанні табору в Ґоденау, в 1949 р., Душенки переїхали до українського табору ім. Лисенка в Ганновері. Поки виїхали до ЗСА, зупинялися по так зв. переходових таборах. У такому таборі в Гамбурзі народився в 1950 році Душенкам син Михась, який тепер живе в Рочестері. При кінці січня 1952 року родина Душенків приїхала до Баффала, де бл. п. Тетяна закінчила своє туземне життя.

В міру того, як Т. Душенко дозволяв вільний від родинних обов'язків час, включалася вона в працю баффалівських українських організацій. Протягом кількох років була вона секретаркою Баффалівського Відділу Союзу Гетьманців Державників (СГД), крім того була секретаркою 49-го Відділу Союзу Українок і кружка Пластприяту. Своїм знанням і хистом, особливо малярським хистом, служила вона і самій організації Пласт.

Окреме місце в довідці про Т. Княгиницьку-Душенко займає її літературна творчість. Цю справу я порушив у „Передмові" до збірки віршів Т. Княгиницької „Окрушини". Ця збірка появилася друком в 1975 році заходами видавництва Центрального Об'єднання Буковинських Українців у ЗСА. Не буду повторяти всіх, висловлених „у „Передмові", думок. Але одну свою замітку повторю: „Назва 'Окрушини' дуже влучна. Це справді відокремлені частки якоїсь цілости. А якої? Коли докладно проаналізувати кожну 'окрушину', стає очевидним, що вона ('окрушина') являється часткою душі і серця поетеси, часткою її духового 'Я' ",

Тепер додам, що пізнання поетичної творчости Тетяни Княгиницької-Душенко є необхідним для вивчення її духовости, її характеру, для вивчення багатьох моментів її багатого на події і переживання життя. Мене особливо вразив перший вірш у збірці з назвою „Будучність" (стор, 19), написаний в ранній молодості поетеси, бо в 1933 році. В цьому вірші можна прочитати такі думки:

Минуле — певне, а будуче в мряці:
Надіятися щастя в пильній праці?
Хто знає, хто сказати може,
Чи смуток і життя не переможе?

Справді, хто в 1933-му році, коли Тетяні було 17 років, міг сказати, чи смуток переможе, а він таки переміг. Сталося це в наслідок втрати брата, втрати першої донечки, в наслідок її ж власної недуги, яка загнала її передчасно в могилу.

МОВА ПРО МОВУ

СТОРІНКИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Для мене, для кожного українця мова має стати святинею, найдорожчим скарбом.

Байдужість — свідоме гальмування культурного розвитку нації, бо зі знищенням мови знищуються усі культурні надбання народу.

Олексій Тихий

V. ЛЮТИЙ, 1983 1 (14)

ВІД РЕДАКЦІЇ *

На порозі нового року і п'ятого року існування сторінки „Мова про мову" хочемо в декількох словах поділитися з читачами деякими спостереженнями й думками про нашу працю та її дальші перспективи. Нема де правди діти, упродовж чотирьох років бувало всіляко, так, що можемо сказати словами поета „З журбою радість обнялась". До позитивного можемо зачислити дружню співпрацю редакційної колеґії. Усупереч загальній атмосфері в нашій громаді, між членами колеґії не буває ніяких спорів. До праці заохочували нас доброзичливі голоси читачів, хоч, щоправда, відгуків читачів було назагал менше, ніж ми сподівалися. Здавалося б, що трагічне становище нашої мови, про що згадуємо при різних нагодах, повинно б викликати якнайширшу акцію нашої громади в обороні рідної мови. Листи до редакції зі словами поради й конструктивної критики могли б бути одним із засобів цієї акції, але, на жаль, їх мало.

Мовчанка, яку стародавня мудрість називає золотою, є нашому випадку є радше іржавою чеснотою, бо за нею звичайно криється байдужість і застій. „Золотою" мовчанкою збували нас зокрема і деякі мовознавці, хоч ідеї піднесення мовної культури діяспори та оборони рідної мови повинні б бути нашою спільною справою.

Тому й не маємо великих надій на будь-які значні позитивні зміни в найближчому майбутньому, знаючи, що наша громадськість оживляється звичайно щойно тоді, коли заграють спалахи спорів. Коли б учасники політичних „козацьких герців" присвятили хоч десяту частину своєї енергії, часу й грошей на оборону рідної мови, тоді знайшли б більше внутрішньої сили, щоб вийти на шлях конструктивної праці. Вони повинні б згадати про Ол. Тихого, українського патріота з Донеччини, який за оборону української мови дістав 15 років тяжкої неволі в ҐУЛАҐ-у і з дому неволі далі продовжує говорити про важливість збереження найдорожчого скарбу народу — його мови.

А покищо ситуація в нас на всіх фронтах така, що хочеться привітати новий рік словами Шевченка:

Добридень же, новий годе,
В торішній свитині!
Що ти несеш в Україну
В латаній Торбині?
„Благоденствіє, указом
Новеньким повите".
Іди ж здоров, та не забудь
Злидням поклонитись.

Усі ці поетичні символи можна пристосувати й до фактів нашої дійсности, зокрема до фактів, що несуть смертельну загрозу нашій мові „там" і „тут". Адже там, у під'яремній Україні, над українською мовою зависло „благоденствіє", повите повінню новеньких указів, які ведуть до повного її злиття з мовою „старшого брата". А тут у нас на мовному фронті ця сама „торішня свитина" мовних неузгоджень та „латана торбина" байдужости і незрозуміння того, що сутнє.

* Не з вини Ред. цей випуск „МПМ" появляється в лютому, а не в січні.

• • • • •

У вісімдесятиріччя видатного науковця і педагога

7-го лютого, ряди наших заслужених „вісімдесятників" (таких як В.Чапленко, Е.Козак, Р.Осінчук), що їхній ювілей наша громада відзначала недавно, поповнилася ще одним визначним і неменше заслуженим членом. Ним є проф. д-р Василь Лев, довголітній директор філософічної секції Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці, декан Філологічного факультету Українського Католицького Університету в Римі і професор Українського Вільного Університету в Мюнхені.

Свою багатогранну й плідну педагогічну й наукову діяльність Шановний Ювіляр почав зразу після закінчення Львівського університету в 1927 р., коли в цьому ж році став учителем української мови в українській гімназії у Львові. Не місце тут вичислювати всі типи шкіл, в яких він учив. Згадаємо тільки коротко, що в 1940-41 р. він працював доцентом у Львівському державному університеті та у Львівському педагогічному інституті. Свою педагогічну працю продовжує він на еміґрації і, на щастя, цікавиться нею ще й донині. З рядів його студентів вийшли сотні свідомих українських громадян-патріотів, а також чимало науковців, поетів та письменників.

Одночасно з педагогічною діяльністю проф. Лев займається також науковими дослідами в ділянці сло-

(Закінчення на стор. 4)

Марія Овчаренко

Страшна правда про російщення України *

Совєтські офіційні чинники при кожній нагоді хизуються тим, що „ленінська національна політика Комуністичної партії забезпечила вільний розвиток української мови і її функціонування в усіх сферах державно-політичного, партійного виробничо-матеріяльного, наукового, освітнього і культурного життя..."

На багатолюдній конференції в Києві 1981 р., присвяченій „підвищенню ефективности навчання і вивчення української мови", представники Міністерства УССР авторитетно заявили, що „поряд з російською, українська мова використовується в усіх сферах багатогранного життя соціалістичної нції". Який насправді стан української мови в СССР, показує офіційна совєтська статистика, а також каталоги видавництв наукових творів.

Візьмімо для порівняння справу видавання книжок та брошур і зіставмо їх кількість у російській та українській мовах із кількістю російського та українського населення. Отож, за совєтською статистикою, у 1979 р. було в Совєтському Союзі 137,4 мільйонів росіян та 42,3 мільйонів українців (в Українській ССР і поза її межами). Значить, українське населення, в склад якого, очевидно, входять ті, які не бояться назвати себе українцями, дорівнює 30,8% російського населення.

Як мізерно за цією ж статистикою виглядає справа публікацій в українській мові! Дані про кількість книжкових видань в обох мовах знаходимо в статистичних звітах, які в СССР появляються щоп'ятого року. Згідно з ними, в 1965 р. надруковано в СССР 57,5 тисяч заголовків книжок та брошур російською мовою, і тільки 3 тисячі українською. Українські видання дорівнюють, отже, 5,2 відсоткам російських видань, хоча вони повинні б дорівнювати 30,8 відсоткам, тобто показувати те саме відношення, що національності. Насправді українці мали в 1965 р. лише одну шосту частину видань, які їм повині належатися.

Статистичні дані за дальші роки показують, що ця неймовірна дискримінація українського друкованого слова з кожним роком більшає. Так, отже, в 1970 р. українські книжкові видання дорівнювали 5,1% російських видань, в 1975 р. 4,1%, а в 1980 р. вже лише 3,45%. Значить, упродовж 15 років і цю мізерну кількість книжок режим зменшив на приблизно одну третю так, що тепер українці мають менше, як одну десяту (точніше 8,8%, книжкових видань, які їм за національною статистикою повинно б належатися. Чи треба кращого доказу на культурний імперіялізм червоної Москви?

Неменше показові висліди одержуємо, порівнюючи кількість заголовків (друкованих одиниць) книжок і брошур, надрукованих українською мовою, з кількістю таких видань усіма мовами, в цілому СССР. Ці дані зібрані в Таблиці І.

ТАБЛИЦЯ І

Книжкові видання в СССР за 15 років
(Кількість заголовків книжок і брошур, у тисячах)

Роки	1965	1970	1975	1980
Усіма мовами	76,1	78,9	83,5	80,7
Українською мовою	3,00	3,10	2,65	2,16
Видання укр. мовою як % видань усіма мовами	3,9%	3,9%	3,2%	2,7%

Останній рядок таблиці показує величезний спад кількости надрукованих українських видань за останніх 10 років. У 1980 р. їх надруковано на 31% менше, як у 1970 році. Брутальність цього мововбивчого процесу в Україні підкреслена тим, що в попередньому п'ятиріччі (1965-1970) відсоток українських видань був постійний, а від 1970 р. він зменшується з року на рік.

Ще виразніше унаочнює брутальне російщення українського друкованого слова статистика книжкових видань Української ССР, показана в Таблиці II.

ТАБЛИЦЯ II

Книжкові видання в Українській ССР за останніх 15 років
(Кількість заголовків книжок і брошур, у тисячах)

Роки	1965		1970		1975		1980
Видання усіма мовами	7,25		8,13		8,73		9,06
Вид. українською мовою	3,00		3,10		2,65		2,16
Вид. укр. мовою, як % усіх видань	41,4%		38,1%		30,4%		23,8%
Зміна за 5 років		- 3,3%		- 7,7%		- 6,6%	

(Закінчення на стор. 4)

* (На основі совєтської статистики, опублікованої в щорічнику **Народное хозяйство СССР.** Статистический ежегодник. Москва, 1980 і 1981).

РОЗМОВИ З ЧИТАЧАМИ

Пан **Ярослав Василюк,** Лондон, Англія. Дякуємо за слова признання для „Мови про мову". Ваш лист справив нам велику приємність, бо за чотири роки видання „МПМ" — це перший відгук молодого покоління, народженого поза межами України. Радіємо, що пишете назагал доброю українською мовою і цікавитеся мовними справами. Дуже добре, що навіть своє ім'я в англійській мові пишете в українській формі як в Америці, на жаль, чомусь більше подобається перекручена назва Jerry.

Погоджуємося з Вами, що написання англійських імен Nigel West та Blunt треба передати нашою азбукою якнайближче до англійської вимови, отже так, як ви пропонуєте: **Найджел Вест і Блант, а не „Нігел" і „Блявнт"**, як було надруковано в „Свободі" за 20 жовтня під рубрикою „У світі". Тут хочемо поінформувати Вас, що редакція „Мови про мову" не відповідає за мовно-правописні помилки на інших сторінках „Свободи". Ми окрема одиниця і до складу редакції „Свободи" не входимо.

Правопис чужих імен і прізвищ дуже складна справа і щодо цього не маємо твердих правил. Правопису, який тепер обов'язує в Укр. ССР, прийняти не можемо, бо він накинений нам Москвою і часто суперечить справжній вимові. На сторінках „МПМ" ми покищо подали проєкт правопису географічних американських назв, стараючися якнайближче підійти до американської вимови, але це теж не легка справа, бо в багатьох випадках американська вимова не однорідна. Напр., назву стейту Missouri вимовляють як **Мизурі** і як **Мизура**, Michigan як **Мишиґен**, Чікаґо як Шикаґо, а Ню Йорк, як Ну Йорк або **Ню Йорк**, що ми й запровадили на нашій сторінці, а не Нью-Йорк, як прийняли в нас, мабуть, за російським правописом.

М.О.

Запитує нас о. арх. **П.Ямняк** про наш погляд на справу, як писати відоме прізвище — **Лук'яненко** чи **Лукіяненко.** Суперечка щодо правопису цього прізвища постала тому, що в Галичині була тверда традиція писати **Лукіянович.** (Д.Лукіянович — відомий педагог і письменник). Зате на Наддніпрянщині писали лише **Лук'ян, Лук'яненко.** Це східньоукраїнське і тепер літературне написання не можна вважати росіянізмом. Апостроф у цьому слові відзначає, що звук **к** тут твердий (тобто вимова слова „лукйаненко"), тоді, коли в російськім написанні навпаки, цей звук м'який, як показує російський правопис імени Лукьян (у вимові „Лукьиан").

Традиція вживати апостроф в імені **Лук'ян** у нас давня. Так писати рекомендує перше видання **Українського правопису** (Харків, 1929 р.) **Правописний словник** Г.Голоскевича (7-ме вид., 1930 р. і всі пізніші) та сучасні підсовєтські словники. Правда; коли галицькі філологи О.Панейко та В. Сімович перевидавали в 1941 р. **Правописний словник** О.Ізюмова з 1930 р. з деякими поправками, вони рекомендували написання **Лукіян і Лукіяненко.** Таке написання підтримують деякі еміґраційні філологи із Західньої України.

Редакція „МПМ" стоїть на позиціях „усучасненого Харківського правопису", які ми вже давніше з'ясовували. Правопис слів **Лук'ян, Лук'яненко** не вимагає, одначе, усучаснення тому, що так увесь час пишуть на батьківщині, а ще й тому, що цей правопис не відбиває впливу російської мови на українську фонетику.

З другого боку вважаємо, що правопис ПРІЗВИЩ залежить від власника даного прізвища, напр., написання **Чайковський і Чайківський** однаково добрі. У підсовєтській дійсності відоме прізвище **Зелізний,** хоч в літературній мові є лише слово „залізний". Тому, коли власник прізвища пише його як **Лукіянович,** ніхто не повинен поправляти його на Лук'янович.

Мгр **Володимир Сич** просить пояснення декількох наших рекомендацій з рубрики „Оком по пресі". Він запитує, чому рекомендуємо написання МІЛЬЯРД, а не „міліярд". Відповідь: Так каже писати як Харківський правопис (1928 року) (див. **Правописний словник** Г.Голоскевича), так і сучасний, в Україні діючий правопис. Про будь-який російський вплив тут не можна говорити, бо російське написання є „миллиард".

Щодо визначення МІЛЬЯРДА, то в рубриці трапилася прикра помилка — повинно бути 1000 мільйонів, а не „100 мільйонів" як надруковано.

Нерекомендоване слово „**бувший**" треба заступати словом КОЛИШНІЙ, напр. у словосполученнях КОЛИШНІЙ ГОЛОВА чи КОЛИШНІЙ ПОСОЛ. Замінник „**минулий**", який пропонуєте, тут ніяк не підходить.

Слово „бурити" в західньоукраїнському вжитку відповідає літературному слову РУЙНУВАТИ. Під російським впливом в Україні, а тепер і в діяспорі, вживають слова „бурити" замість СВЕРДЛИТИ, СВЕРДЛУВАТИ, ВЕРТІТИ СВЕРДЛОВИНИ в ґрунті, або гірській породі. Цього росіянізму не слід уживати. Подібно: не „бурова вишка", а СВЕРДЛОВА ВЕЖА, СВЕРДЛОВА ВЕЖКА для анг.

(Закінчення на стор. 4)

Оком по пресі
(Мовний порадник)

Продовжуємо оцю рубрику з попереднього випуску (МПМ — 3/13). В ньому можна знайти список ужитих скорочень. Пригадуємо, що числа товстим друком, подані після рекомендованих відповідників, вказують на число випуску „МПМ", в якому дане помилкове слово вже було згадуване чи обговорюване.

СПИСОК ч. 2

„бронзовий" (для анг. bronze) БРУНАТНИЙ; сіруватий) БУРИЙ (але БРОНЗОВИЙ для анг. bronze adj.)
„видаляти", „видалити" (когось) (з поль.) ВИСЕЛЯТИ, ВИСЕЛИТИ
„видворювати" (з рос.) ВИСЕЛЯТИ, ВИСЕЛИТИ **3**
„визвольні змагання" ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА, ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА **6**
„відзеркалювати" ВІДДЗЕРКАЛЮВАТИ
„відкурювач" (для анг. vacuum cleaner) (з поль.) ПИЛОСМОК
„відтинок" (праці, політики, тощо) СЕКТОР
„вкоротці" (з поль.) НЕЗАБАРОМ, СКОРО, НЕВДОВЗІ, НЕЗАДОВГО **5**
„грузовик" (для анг. truck) ВАНТАЖНЕ АВТО, ВАГОВІЗ **13**
„десяточний" (з рос.) ДЕСЯТКОВИЙ
„доля" (для анг. fraction, part) (з рос.) ЧАСТКА **1**
„досьогодні" ДОСІ, ДОТЕПЕР, ДОНИНІ
„жирний" ТОВСТИЙ: ТОВЩЕВИЙ: СИТИЙ
„закраска" (з рос.) ЗАФАРБУВАННЯ: ВІДТІНОК, НЮАНС
„залізко" (місц.) ПРАСКА
„заложники" ЗАКЛАДНИКИ
„зараз" (для анг. now) (з рос.) ТЕПЕР **2, 6, 7, 12**
„застановитися" (над чимось) (з поль.) ПРИЗАДУМАТИСЯ (НАД ЧИМОСЬ), ОБМІРКУВАТИ (ЩОСЬ), РОЗМІРКУВАТИ (ЩОСЬ)
„застінки КҐБ" (з рос.) КАТІВНІ КҐБ
„змисл", „змисел" ЧУТТЯ; ОРГАН ЧУТТЯ **13**
„знимка" ЗНІМОК, ФОТОЗНІМОК, ФОТОЗНЯТКА, СВІТЛИНА (зах.) **5**
„капа" (для анг. bedspread) (з поль.) ПОКРИВАЛО, УКРИВАЛО
„комплет" КОМПЛЕКТ
„комплетувати" КОМПЛЕКТУВАТИ
„котари" ЗАСЛОНИ, ЗАВІСИ, ПОРТЬЄРИ
„краска" (для анг. color) КОЛІР, БАРВА (але КРАСКА — анг. flush, blush of the face)
„кропітка праця" (з рос.) ЗАБАРНА, ЗАГАЙНА, КЛОПІТНА, МАРУДНА ПРАЦЯ
„крупний" (з рос.) ВЕЛИКИЙ **7**
„лента" (з рос.) (для анг. tape) СТРІЧКА, ТАСЬМА, СТЯЖКА, СТЬОЖКА
„міроприємства" (з рос.) ЗАХОДИ
„на англійській мові" (з рос.) АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ, ПО—АНГЛІЙСЬКОМУ **3**
„неросійські народи" в СССР НАРОДИ, ІНШІ ЯК РОСІЙСЬКИЙ В СССР
„отрутний", „отрутливий" ОТРУЙНИЙ, ОТРУЙЛИВИЙ
„отяжілий" ОБВАЖНІЛИЙ
„пйонок" (в шахах) ПІШАК
„плавак", „плавачка" ПЛАВЕЦЬ, ПЛАВАЛЬНИК; ПЛАВАЛЬНИЦЯ
„пластинка" (з рос.) ПЛАТІВКА
„плита" (грамофонна) (з поль.) ПЛАТІВКА (але ПЛИТА — анг. kitchen range)
„поновно" (з поль.) ВДРУГЕ, ДРУГИЙ РАЗ, ЗНОВУ, ПОВТОРНО
„пословиця" (з рос.) ПРИСЛІВ'Я, ПРИПОВІДКА
„потішаюче явище" (з поль.) ВІДРАДНЕ ЯВИЩЕ
„по фаху" (з поль.) ЗА ЗВАННЯМ, ЗА ПРОФЕСІЄЮ, ЗА СПЕЦІЯЛЬНІСТЮ **5, 8**
„розговірна мова" (з рос.) РОЗМОВНА МОВА
„сегодення" СЬОГОДЕННЯ
„семидесятники" СІМДЕСЯТНИКИ
„спільнота" СУСПІЛЬСТВО, ГРОМАДСЬКІСТЬ
„сплав" (для анг. alloy) (з рос.) СТОП
„сплетні" (з рос.) ПЛІТКИ, СПЛІТКИ
„степень" (для анг. degree) СТУПІНЬ (род. СТУПНЯ) (але СТЕПІНЬ /род. СТЕПЕНЯ/ для анг. power of в математ.)
„транспортація" (з анг.) ТРАНСПОРТ, ТРАНСПОРТУВАННЯ
„трійливий" ОТРУЙНИЙ, ОТРУЙЛИВИЙ
„фотографічна камера" (з анг.) ФОТОАПАРАТ
„холодільня", „холодільник" ХОЛОДИЛЬНИК
„чорновик" (з рос.) ЧЕРНЕТКА
„шестидесятники" ШІСТДЕСЯТНИКИ
„щоби" ЩОБ
„являється" (ким або чим) (з рос.) Є (КИМ або ЧИМ)
„ядерна війна" (з рос.) ЯДРОВА ВІЙНА
„ярина" (для анг. vegetables) ГОРОДИНА **11**
„яркий" (з рос.) ЯСКРАВИЙ

А.Вовк

ДО РІЧНИЦІ РОЗГРОМУ "УКРАЇНІЗАЦІЇ"

Від Ред. — Підготова до відзначення 50-ліття Великого голоду в Україні ставить, подекуди, в тінь факт, що 1933 р. був не лише роком фізичного винищення мільйонів українців, але також початком брутального духового вбивання тих, що від голоду вціліли. Це нищення українського культурного відродження почалося розгромом здобутків "українізаційного періоду", а продовжується в різних формах і дотепер.

Щоб пригадати про цю сумну подію в історії української культури в загальному, а української мови зокрема, передруковуємо оце деякі розділи статті *Ю. Шереха* **(проф. Ю. Шевельова) під заголовком „Принципи і етапи большевицької політики щодо слов'янських мов в СССР (крім російської)"** *(Свобода,* **1-го листопада 1947). Пишучи в ній про „українізаційний" період, автор стверджує: "...цей рух був виявом справжніх прагнень українського народу, що не маючи до диспозиції інших ділянок життя, мало не всі свої кращі сили переключив на культурну ділянку".**

РОКИ 1930-1938

II

Дворянин — дворянин (нема **шляхтич**); **приглушати** (нема **притлумити**); подекуди відкинути українське слово не наважувалися, але ставили його на останньому місці, висуваючи на перше місце слова взяті з російської мови або близькі до російського відповідника. Приклади: **губитель — губитель, згубник; пригожий — пригожий, гожий** (у словнику Уманця і Спілки — **гожий, гарний, уродливий**), **рыжий - рижий, рудий; рыло - рило, морда** (у словнику Уманця і Спілки — **писок, морда; пика, мармиза**). До українських слів у таких випадках охоче додавано знецінливі зауваги, напр. укр. слова **линва** і **кодола** — *на переклад рос.* **канат,** подано на останньому місці із заувагою „разговорное"; укр. **морда** відп. до рос. **рыло** подано на останньому місці з заувагою „вульгарне". Нічого й говорити, що ці зауваги відбивали не об'єктивний стан речей у мові, а тільки тенденцію впорядників словника. Нарешті вже в цьому словнику виявляється бажання вирівняти словесні гнізда російської і української частин, що особливо розвинеться потім. Так, російським словом **рибак** і **рыбалов** в українській мові однаково відповідає **рибалка**. Упорядники словника не можуть з цим помиритися. **Рибалка** вони лишають як еквівалент до **російського** слова **рыбак**, а для перекладу **рыболов** запроваджують в українську частину словника чисто російське слобо **риболов**. Термінологічні здобутки УНМ були відкинуті цілком і рос. термінологію пущено без застережень в обіг. Правопис перероблено маленькою комісією, фактично Н. Кагановичем, і затверджено 1933 р. (так зв. правопис Хвилі). Все внесене в попередньому правописі для встановлення єдности з зах. укр. землями скасовано; в транскрипції іншомовних слів майже неприховано проголошено принцип: писати, як по-російськи. Деякі моменти правопис просто не міг через це зформулювати — там де російський правопис не послідовний, але спирається на російську вимову або ортографічну традицію; написати одверто, що слід писати так, як по-російськи, упорядники не наважувалися; послатися на українську вимову вони не могли, бо запроваджуваний ними правопис спирався тут не на українську, а на російську вимову; отже, замість дати формулювання, вони змушені були просто наводити приклади до невідомого, неподаного правила. Так було, наприклад, з прикметниками, твореними наростком **-ський** від іменників, основа яких кінчається на г,к,х: пропонувалося писати: **ладожський,** але **таганрогський.** (від Ладога, Таганрог), **гадячський,** але **ткацький (від гадяч, ткач)**, **узбекський,** але **кременчуцький** (від **узбек, Кременчук**), хоч українська вимова знає тут послідовно тільки **-зький, -цький.** Цілу низку граматичних категорій всупереч більшості укр. говірок, спираючись на меншість, насамперед на крайні східні, сумежні з рос. мовою, підтягнено до рос. норм (закінчення: радості, солі в родовому однини; закінчення сину, батьку в давальному однини; відкинення кличної форми й баг. інш.). В цьому виявився ще один захований принцип „реформаторів" укр. мови: коли досі в основу літературної мови кладено центральні укр. говірки з значними нашаруваннями зах. укр. говірок, то тепер намагаються наблизити літературну мову до сх.-укр. говірок, що зазнали більше рос. впливів. Крім того, що це наближало укр. літературну мову до російської, це звужувало говіркову базу укр. літературної мови, перетворювало її з загально-укр. на вузько місцеву, розбивало її єдність, повинно було зробити її обмеженою. Водночас, цим большевики намагалися знайти для своїх „реформ" літературної мови ґрунт серед східно-укр. людности, розколюючи українців мовно.

Наступ на українську мову зсередини сполучився з наступом на неї ззовні. Здобутки попередньої українізації проголошено націоналістичним шкідництвом. Відновляється російські газети і театри. Коли в районі є хоч третина населення неукраїнська, то газету переводять на рос. мову. Так цілковито русифіковано всю пресу Донбасу. В обласних центрах поруч української газети засновується російську, куди намагаються добрати кращі кадри, зробити її цікавішою від української; а що вся інформація в газетах подавалася з рос. джерел, то рос. газети, не потребуючи витрати часу на переклад, давали інформацію раніше від укр. газет; нарешті сама укр. мова газет стала жахлива й мінлива, що теж сприяла відштовхуванню читачів до рос. преси. Подібне становище з театром. Кіно, що досі мало укр. написи [illegible] цілковито росій[illegible] школа цілком переходить на рос. мову викладання. Крім того по всіх високих школах запроваджують години рос. мови і іспити з рос. мови. В початковій і середній школі збільшується число рос. шкіл, а в тих школах, що лишаються українськими, вчителів і учнів так залякано, що вони тільки на лекціях говорять по-українськи, а під час перерв і взагалі поза лекціями переходять на рос. мову. Неофіційно створюється теорія „всьо равно": що, мовляв, українці так добре розуміють російську мову, що для них однаково, говорити по-українськи чи по-російськи, а що російська мова є мова передового пролетаріяту світу, що зробив жовтневу революцію, що це є мова, якою писали Ленін і Сталін, то українці нібито прагнуть розмовляти рос. мовою. Всі ці заходи й „теорії" спираються на нечувано-лютий фізичний терор.

Хоч якими слухняними виконавцями й ідеологами цієї політики були Хвиля-Каганович, та все таки й вони не задовольнили російських окупантів. Виданий 1937 року Інститутом Мовознавства УАН „Рос. укр. словник" видається ще недосить русифікованим. І. „Правда" гостро його критикує. Виявляється, нібито і цей словник — цілком націоналістичний. Правда, ніяких закидів серйозних і ґрунтовних з цього погляду зробити словникові не можна. І грізні висновки роблять на підставі двох-трьох фактів: орієнтація на застарілі форми — бо словник подає **сурдут** відп. до рос. **сюртук** (сурдут уживається в західньо-українських говірках, а сюртук у східньо-українських); орієнтація на польонізми, — бо словник подає **брила** (слово, широко знане з літератури, західньо-українських і центральних говірок), а не **глиба** (русизм, відомий у східньо-українських говірках). Нарешті, щоб дискредитувати словник, йому закидають, що він не подає назв центральних установ або подає їх, мовляв, перекручено (**Найвищий** Суд, коли треба за російським зразком **Верховний Суд**).

ЯК СКАЗАТИ ПРАВИЛЬНО

Любов Бога чи любов до Бога?

Ці два звороти не є тотожні за значенням, але, на жаль, у нашій пресі їх змішують, не передаючи таким чином точно думки сказаного. Напр., у реченнях: „Хай же запанує між нами християнська **любов Бога, любов своєї церкви і свого народу**", у підкреслених зворотах пропощено прийменник **до**. Правильно ці речення треба було б висловити так: „Хай же запанує між нами християнська **любов до Бога, до своєї церкви і свого народу**". Подібно в звороті „дар любови Патріярха" треба доповнити прийменником **до**: „дар любови **до** Патріярха".

Не вважаючи (не зважаючи) на чи мимо того?

На сторінках часописів тримаються деякі польонізми. До найчастіше вживаних належить **„мимо", „помимо"**:... помимо жахливих знищень, в бібліотеці зберігається багато цінних творів; .... помимо всіх зусиль, які він вложив, він не мав успіху"; „Щось бракує в житті нашої громади, мимо численности її членів, мимо сприятливих обставин...".

У літературній мові „мимо" вживається як прийменник місця в значенні „коло", „повз": „Мимо вікна біг цуцик";**„Мимо** церкви проїжджали". Вживання прийменника „мимо" в значенні літературного „не вважаючи" (не зважаючи) на" запозичене з польської мови. По-літературному, отже, треба сказати „**Не зважаючи** на тяжку працю, Андрій був веселий", а не „Мимо тяжкої праці Андрій був веселий", **„Не зважаючи** на жахливі воєнні знищення, в бібліотеці зберігається багато цінних творів" і т.д.

Попирати чи підтримувати?

До часто вживаних польонізмів належить також дієслово „попирати" в значенні „підтримувати", і похідний від нього іменник „попертя" замість „підтримка". Напр., у реченні „Варто **попирати** таку установу", попирати треба заступити літературним „**підтримувати**", замість „Де шукати **попертя?**" Треба сказати „Де шукати **підтримки?**".

Дієслово „попирати" має кілька значень, між якими словник на першому місці ставить „рушити нестримно в якому-будь напрямку". Напр: Як же почула скотина кров, як заревуть... декотрі, позадиравши хвости, чкурнули в степ, а другі так і **поперли** на людей". П. Мирний).

Слова „попертя" в словниках взагалі нема.

Ставлення - відношення

Ці іменники є синонімими, що означають „характер поводження з кимось, вияв думки про когось або щось і їх оцінку". Однак ці слова нерівноправні щодо вживання їх у мові. В українській літературній мові перших двох десятиріч цього сторіччя слова „ставлення" ще не існувало, і для передачі цього значення вживалося слово „відношення". Напр.: „Часом у мене з'являється якесь дуже скептичне і суворе **відношення** до сеї драми..." (Леся Українка). Поряд з „відношенням" у даному значенні вживалося також слово „відносини": „Всі причепки редактора я передбачив, знаючи його погляду на газету і **відносини** до мене". (М. Коцюбинський).

У двадцяті роки широко починають вживати нове слово „ставлення", а „відношення" і „відносини" залишаються в мові й понині в інших значеннєвих функціях, особливо як слова-терміни (аритметичне **відношення**, виробничі **відносини**). Слово **ставлення** тепер рекомендується як таке, що найбільше відповідає нормі сучасної ліратурної мови. Наприклад: „Я його любив, коли когось цікавить моє **ставлення** до нього". (Яновський).

Неправомірне вживання слова **відношення** замість **ставлення** іноді призводить до двозначности або й викривлення думки.

(Із зб. **Питання мовної культури**, К. 1968,

М.О.

Страшна правда...

(Закінчення зі стор. 3)

Коли взяти до уваги, що в 1980 р. три чверті мешканців УССР уважало себе українцями, то навіть найвищий відсоток українських книжкових видань — 41.4% 1965 р. — ніяк не був задовільний. За 15 років цей відсоток упав до 23.8%, цебто знизився на 42% своєї початкової вартости. Українське населення УССР має тепер, отже, менше, як одну третю видань рідною мовою в порінянні з тим, що йому справедливо належиться.

Цей утиск української мови посилює факт, що більшість українських книжкових видань надрукована малими, а часто просто глумливо мізерними тиражами, а з надрукованих примірників велика кількість йде за океан „на доляри" так, що в Україні українська книжка неполітичного змісту стає раритетом.

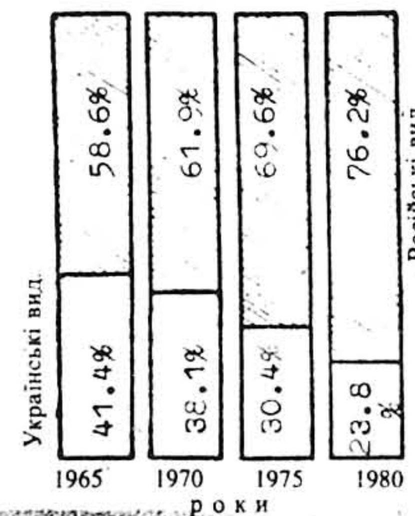
Ця ж сама статистика показує, що в роках 1965-1980 у **російській** республіці, РФССР скільксть надрукованих **російських** книжок і брошур дорівнювала 92-93% усіх надрукованих книжкових видань.

Для більшої наочности подаємо Таблицю II також у формі діяграми. Із неї можна передбачити, шляхом екстраполяції, що, як наступ на українське друковане слово не сповільниться і буде продовжуватися теперішним темпом, за наступних 20 років в СССР українська книжка перейде до історії, а „общепонятный язык" запанує всевладно.

Дані наведені в цій статті та офіційній совєтській статистиці, виразно показують, як насправді виглядає „здійснення ленінської національної політики" у під'яремній Україні. Цієї страшної правди не зможуть приховати ніякі комісари від мови.

КНИЖКОВІ ВИДАННЯ В УССР В РОКАХ 1965-1980

Відсоткове відношення українських до російських видань

А. Вовк

ПРО ІМЕНА

Для кожної людини найважливіші слова в мові це, мабуть, його чи її ім'я та прізвище. Тим то кожному, хто серйозно плянує працювати над культурою мови, пропонуємо зачинати саме від свого імени і прізвища.

У цій ділянці відхилень від норм української літературної мови — чимало. Сьогодні говоритимемо тільки про імена, точніше про проблеми їхнього НАГОЛОСУ і ПРАВОПИСУ. Узвичаєне в Західній Україні, хоч і має за собою кількасотлітню традицію, мусить поступитися перед вимогами літературної вимови, що базується на східноукраїнських традиціях. Треба нам, отже, привикати до наголошування:

Адам, а не Адам
Анатоль, а не Анатоль
Бенедикт, а не Бенедикт (також Венедикт)
Володимир, а не Володимир
Леопольд, а не Леопольд
Мар'ян, а не Мар'ян
Мирон, а не Мирон
Олег, а не Олег
Орест, а не Орест
Осип, а не Осип
Модест, а не Модест
Роман, а не Роман
Теофіл, а не Теофіль
Тиміш, а не Тиміш.

Також, хоч у Правописному словнику Г.Голоскевича ім'я Марко має два можливі наголоси, всі сучасні українські словники рекомендують Марко. Далі, коли в Голоскевича знаходимо Теодор, сучасні словники кажуть наголошувати Теодор.

При відмінюванні імени наголос залишається на корені, тому: Тарас, Тараса; Олег, Олега; Роман, Романа.

Варто відзначити, що саме слово ІМ'Я в літературній вимові має наголос на останньому складі, а не на першому як у церковнослов'янській та російській мовах.

Щодо правопису також маємо деякі розбіжності між західноукраїнським вжитком і східноукраїнською традицією, що стала основою діючих правописів „Харківського", та „Уфімського", тобто сучасного підсовєтського. Західноукраїнські форми — перші в нищеподаному списку, треба заступати літературними, що надруковані великими літерами.

Амброзій АМБРОСІЙ.
Атаназій АТАНАСІЙ
Евген ЄВГЕН
Дамян ДЕМ'ЯН
Зиновій. ЗІНОВІЙ
Зеновія ЗІНОВІЯ
Ірена ІРИНА
Александер ОЛЕКСАНДЕР (але не Олександр, як у поросійщеному правописі).

Вживаються, одначе, дві форми ЛЕОНИД і ЛЕОНІД.

Слід також пам'ятати, що в імені ВЯЧЕСЛАВ немає апострофа за обома правописами, хоч його непотрібно там дехто ставить.

Важливо пам'ятати, що імена церковних владик традиційно вживані в архаїзованій формі, що різниться від сучасної світської форми цих же імен. Отже церковні форми є: Андрей, Йоан, Йосиф, Стефан, тоді коли звичайна, світська є: Андрій, Іван, Йосип чи Осип, Степан.

Важливою проблемою мовної культури є вживання імен у здрібніло-пестливій формі. Тут дуже помітний небажаний вплив російської мови, що руйнує довговічну українську традицію. (Про це було вже згадано раніше, див. „МПМ" ч. 4, стаття „З Івана я зробивсь Урхан..."). Здрібнілі імена типу Міша, Саша, Толя, Жора, Стьопа, тобто чоловічі імена з жіночим закінченням **а** типові для російської мови, але вони непотрібні зайди в нашій мові. Українські здрібнілі чоловічі імена закінчуються на приголосний або на **-о**, напр. Петрусь, Павлусь, Івась, Юрась, Олесь, Михась, Гриць; Петрик, Павлик, Михайлик, Ромчик, Юрчик, Юрасик; Андрійко, Юрко, Ромко, Антосьо, Только, Володько. ...

Багатство здрібніло-пестливих імен (як і взагалі здрібнілих слів) в українській мові таке велике, що її в тому, мабуть, не дорівнює майже жодна інша. Для прикладу від імени ОЛЕКСАНДЕР маємо здрібнілі форми: Олесь, Лесь, Олесько та Лесик; від ПАВЛО Павлусь, Павлунь, Павлуньо, Павлик; від МАРІЯ Маруся, Марійка, Марічка, Муся; від ГАННА (АННА) Ганя, Ганнуся, Гандзя, Аня, Анця, Нуся, Галя (що може бути і від імени Олена).

Тож хай жодний українець чи українка не вживає ані не потуряє вжиткові вищенаведених російських форм здрібнілих імен, ні будь-яких інших, як ось: Вася, Коля, Гриша, Женя, Петя, Альоша, Маша, Света.

Говорячи про правопис треба зауважити, що в літературній мові існують імена, які мають дві, а навіть три задовільні й правильні форми написання. Ось приклади: Адріян і Андріян, Анатоль і Анатолій, Антін, Антон і Антоній, Арсен і Арсеній, Гарасим і Герасим, Гнат, Ігнат та Ігнатій, Григір, Григор і Григорій, Клим і Клементій, Корнило і Корнелій, Лаврін і Лаврентій, Мар'ян і Маріян, Нестір і Нестор, Олекса і Олексій, Теодор і Тодор. В іменах грецького та латинського походження зустрічаємо рівноцінні варіянти з літерою **б** та **в**, напр. Амбросій і Амвросій, Бенедикт і Венедикт, Бартоломій і Варфоломій.

Котру з цих паралельних форм вживати, рішає сам власник імени і його рішення ми повинні респектувати, а не „виправляти" на свій власний смак.

Словництво власних імен людей дуже важливе у мові. Показово наприклад, що коли словники в УССР перевидають у переробленій формі не більше як два три рази, **Словник власних імен людей** перевидано досі п'ять разів. Останнє видання цього укр.-рос. і рос. укр. словника (Київ, 1976) містить окремий розділ про правопис імен та прізвищ та має 315 **стор.** (малого формату).

У вісімдесятиріччя...

(Закінчення зі стор. 8)

в'янської філології. Крім сотень статтей та рецензій, які появилися в різних журналах і часописах, в його науковому дорібку є також окремі книжки, як, напр.,

Переклад хроніки Мартина Бєльсько (1935), **Нарис старо-церковно-слов'янської мови, Українсько-англійський і англійсько-український словник** (співавторство) та ін. Як директор філологічної секції і голова Комісії реґіональних дослідів (НТШ) він редаґує або співредаґує Записки Філологічної секції та реґіональні збірники. Вінцем його наукової праці можна вважати 193 том Записок НТШ: **Богдан Лепкий**, в якому він дав всебічний огляд життя і творчости цього видатного поета, письменника й історика літератури.

Редакція „Мови про мову", якої співосновником є наш Достойний Ювіляр, сердечно вітає його з вісімдесятиріччям та бажає йому міцного здоров'я й сил для здійснення всіх його творчих, наукових, організаційних та педагогічних задумів для добра української науки й культури.

Ми впевнені, що до наших поздоровлень долучається також побажання його численних колишніх студентів, колеґ, співробітників та численних приятелів, що їх наш Шановний Ювіляр зумів прихилити до себе дружнім ставленням та привітною соняшною вдачею.

Розмова...

(Закінчення зі стор. 8)

derrick. (В Західній Україні вживали ще місцевого слова „борувати" діру в чомусь.)

Фраза „прости нам довги наші" в поширеній версії молитви „Отче наш" має зумисне залишений архаїзм чи церковнослов'янізм „довг" (подібно як ще й інший архаїзм „днесь"). У сучасній літературній мові вживається лише БОРГ та споріднені слова БОРЖНИК, БОРГУВАТИ, БОРГОВИЙ.

Ці слова відрізнюють українську мову від сусідніх, бо в польській мові є „длуг", а в російській „долг".

А

С.В.Шевчук

НАЗВИ МІСЯЦІВ

Лише наприкінці XVI ст. почала активно формуватися сучасна система назв: *січень, лютий, березень, квітень, травень, червень, липень, серпень, вересень, жовтень, листопад, грудень.* Українські назви місяців мають досить прозоре значення і чітке мотивування: всі вони пов'язані з певними явищами природи. Назва місяця *січень* бере свій початок у праслов'янській мові, коли наші предки мали справу з вирубуванням (просічуванням, висічуванням) лісів. Січення (просіка, вирубка) проводилися найбільше в ту пору, що припадала приблизно на місяць січень. Імовірно, що слово *січень* етимологічно пов'язане з поняттям *сильний (сікучий)* мороз. Підтвердженням цього є й давнє прислів'я: „Січень січе, лютий студить, і лиш березень голубить".

Лютий — завершує повновладдя зими. Сучасна українська назва *лютий* відповідає своїм значенням спільнослов'янським назвам морозів у цей місяць: сердитих і тріскучих, уїдливих і жорстоких, лютих. Оскільки лексема *лютий* як назва місяця не виявлена в давньоруських пам'ятках, можна припускати, що вона походить з староукраїнської мови. Протягом тривалого часу *лютий* мав форму *лютень,* яка навіть у словниках XIX — початку XX ст. фіксується першою паралельно з назвою *лютий. Лютий* — єдина назва прикметникової форми поміж усіх сучасних українських найменувань місяців.

Березень — період виточування й заготівлі цілющого напою — березового соку. У давньоруській мові для назви цього місяця існувала ще назва *березозол (березозел, березозіл).* Українська мова успадкувала ортографічний відповідник *березоль* чи *березіль.* Дослідника по-різному тлумачать етимологію цих назв: деякі вважають, що ця назва виникла у пору спалювання беріз для розчистки площ під оранку, інші пояснюють мотивацію назви явищем природи, що мало, очевидно, в житті народу велике значення: йдеться про початок природного явища — розвивання беріз. Словники української мови XIX — початку XX ст. свідчать різні форми: Б.Грінченко до свого словника ввів слово *березіль* як основне реєстрове, бо в українській мові цього періоду місяценазва *березіль* була уживанішою за *березінь;* Є.Желехівський і С.Недільський як основну назву подають *березень.* За аналогією до назв *січень, квітень* витворилася назва *березень,* яка входить в українську систему назв місяців як основна.

Назва *квітень* етимологічно пов'язується з настанням весни як пори розквіту рослин. *Квітнем* іменується він з XVI. ст. Назва мала ще фонетичний дублет — *цвітень* (від *цвісти*) з початковим сполученням **цв,** що є історичним відповідником **кв.** Б.Грінченко вніс до словника обидва найменування: *квітень* і *цвітень.*

Сучасна українська назва *травень* якнайтісніше зв'язана з весняною порою буйного росту трав (цим вона і мотивується). В лексикографічних джерелах до 40-х років XX ст. поряд із словом *травень* як рівнозначне реєструється *май* (див. згаданий словник Є.Желехівського і С.Недільського).

По-різному пояснюється етимологія *червня.* Деякі дослідники вказують на зв'язок назви з явищем природи: у червні з'являється багато черв'яків, які дають життя кошенілі — видові комах з родини червців. Отже, сучасне українське літературне місяцеймення *червень* (народна назва червцевих комах кошенілі): „Червень, червець; в тім місяцю добувають червець для крашення вовни на вироби ткацькі" (Я.Головацький). Іншої думки щодо етимології слова *червень* дотримується М.Кочерган, вказуючи, що *червень* — це „місяць червів, червивий місяць", отже, в основі назви лежить не лексема *червець,* а *черв* — загальне слово на означення усіх черв'яків.

Час цвітіння липи має пряме відношення й до сучасної назви *липня.* Поряд із цією назвою в українській мові широко використовувалася форма-дублет *липець.* В результаті уподібнення до морфологічного оформлення назв інших місяців *(січень, березень, квітень)* лексема *липень* на початку XX ст. послідовно засвідчується не лише в усній мові, а й у різних календарях, і згодом як офіційна українська назва місяця.

Серпень — останній місяць літа. Назва місяця пов'язувалась у давнину з періодом жнив і походить безпосередньо від назви ручного знаряддя для збирання хлібів — серп. „Серпень з вереснем стискають один одному правиці..." — читаємо у М.Рильського. Саме на перший місяць осені припадає цвітіння приземкуватого кущуватого вересу. Сучасне українське літературне найменування *вересень,* безперечно, утворене від народної назви цієї вічнозеленої рослини.

Сучасна назва місяця *жовтень* пов'язана з кольором листу на більшості дерев у цю пору. У кінці другої половини XIX ст. форма *жовтень* остаточно закріпилася в українській мові.

Сучасна назва місяця *листопад* походженням завдячує осінньому опаданню листу. У словниках української мови кінця XIX — початку XX ст. фіксуються такі форми місяця: *листопад і падолист* (Б.Грінченко), *листопадень* (Є.Желехівський і С.Недільський). В українській мові внаслідок тенденцій до скорочення слова утворилася назва *листопад* (скорочення одного складу).

Назва *грудень* офіційним українським найменуванням останнього місяця року стала тоді, коли вже усталилися літературні назви місяців.

Б.Грінченко фіксує давнє вживання слова *грудень* на позначення місяця, що його ми тепер іменуємо листопадом. Свою думку він підтверджує прикладом з „Повести временных лет": Тоді місяць грудень рікся ноябрь". Це ще одна яскрава ілюстрація несталості місяцевих найменувань у минулому.

У східних слов'ян, як і в інших слов'янських народів, існували різні системи найменувань місяців, що базувалися на литинських найменуваннях (давньоруські форми назв, система назв місяців у російській та в староукраїнській літературній мові).

Оскільки назви-латинізми у давньоруській державі не відповідали вимогам системности одного семантичного рівня, вони зазнали змін: утворилася дещо відмінна система назв місяців давньоруської мови *(марьтъ, маи, ноябрь).* Ці давньоруські найменування місяців, успадковані російською літературною мовою, звичайно, з відповідними змінами, наявні в усномовному вжитку, в діялектах української мови.

(У скороченні із зб. **Культура слова,** 16, К. 1979 *р.)*

ВИПРАВЛЕННЯ ВАЖЛИВИХ ПОМИЛОК
у „МПМ" ч. 3 (13)

(Скорочення: р. -рядок, с. -сторінка, ш. -шпальта, зн. -знизу, зг. -згори)

Правильні написання є такі:

Передовиця
р. 3 зн. чекаємо на
р. 13 зн. які міститимуть як давніші

Про відмінювання...
р. 10 зг. Називний однини
р. 17 зг. порушеннів

Оком по пресі
Список ч. 1
більйон (для 1000 мільйонів)
р. 2 зг. (цілісного) числа
с. 2 р. 13 зг. „обоє іменників" обидва іменники.

До річниці...
ш. 4 р. 17 (за рос.) пошта не почта

Чи слова „смисл..:
ш. 1 р. 26 зн. значение — обычно
р. 37 зн. таки виданні
ш. 2 р. 18 зг. ТЯМУЩІСТЬ, ТЯМУЩО
29 зг. ЗМІСТОВИЙ, СЕМАНТИЧНИЙ

Два нові словники
ш. 1 р. 13 Вибірковий англійсько-український

Розмови з читачами
ш. 1, р. 26 зг. можна б
ш. 1, р. 38 зг. флексія
ст. 2 ш. 2 р. 4 зн. відповідатимемо.

До річниці...

(Закінчення зі стор. 3)

На правопис Хвилі „Комуніст" уміщує критику, як на правопис все таки націоналістичний. І ця критика така ж поверхова й відзначає лише деякі деталі й суто другорядні моменти: написання **Европа** (за російською традицією мало б бути Європа), уживання в складених словах, де перша частина числівник **два-три-чотири,** як сполучного звука **о, и,** замість прийнятого в російській мові сполучення **-ох** (дводенний, триногий, чотирокутній) тощо. Всі ці дрібні розбіжності з російськими написаннями пояснюється тим, що правопис Хвилі робився свого часу наспіх і малокваліфікованими руками. Проте тепер ці дрібні недогляди за допомогою демагогічних обвинувачень і перебільшень підносяться до рівня якогось ворожого виступу, до якоїсь пляномірної дії „світового фашизму" і його „української агентури". Останні наукові мовознавчі інституції фактично припиняють працю; журнал „Мовознавство" перестає виходити; Хвиля, Каганович і більшість їх співробітників зникають. Старий правопис і словники скасовано, нових нема. Хоч проєкт правопису й існує, але його не затверджують, мовляв, поки не затверджено рос. правопису, щоб не постало розбіжностей — тимчасом росіяни, маючи сталий правопис, зовсім не збираються змінювати. Утворюється стан мовної анархії, який використовується для дальшої русифікації укр. мови й письма. Зміни тепер розробляє редакторат мови газети „Комуніст", а звідти їх переймає решта газет. Крім того, **редакторат мови** *Комуніста* **опрацьовує списки заборонених слів і розсилає їх як директиви іншим газетам.** В цих списках слова чи звороти проскрибовано без усяких пояснень і вмотивувань, тоном директиви, напр.: не вживати **ліжко,** а вживати **кровать;** не вживати **страйк,** а вживати забастовка; вживати відп. до рос. **флаг —флаг;** не вживати **цукор,** а вживати **сахар** і т.п. Учитель і рядовий мовець не бачать механіки цих усіх змін, але бачать самі зміни і знають, що не дотриматися їх, означає виявити себе націоналістом. В таких умовах виникає сташна дезорієнтація, і дехто вважає за далеко спокійніше й безпечніше перейти на рос. мову.

Про людське око, з 1938 р. відновляється праця над рос.-укр. словником у Києві. Тепер упорядники словника кладуть в основу праці не тільки добір синонімів, ближчих до рос. мови, а фактично принцип рівности рос. і укр. словарного гнізда. Українські слова накладаються на російські як рівнозначні: українська мова повина мати на кожне поняття стільки синонімів і саме з такими відтінками як російська мова; коли в українській мові синонімів більше, зайві відкидаються, коли менше, то бракуючі живцем переносяться з рос. мови; так само з відтінками значень — їх ігнорують або довільно надають, виходячи з рос. мови. Наприклад, якщо російська мова має слова **забастовка** і **стачка,** а українська відповідно до обох мала **страйк,** то тепер пропонується **страйк** не вживати зовсім, а запровадити з російського слова **забастовка і стачка;** якщо російська мова мала синонімний ряд **флаг-знамя-стяг,** а українська мова мала слово **прапор,** що означало і **флаг** і **знамя,** а відповідно до рос. **стяг** мала три синоніми: **знамено, стяг** і **корогва,** то тепер запроваджується з російської мови слово **флаг,** слово **прапор** прирівнюється значенням до російського **знамя,** слово **стяг** подається як переклад російського **стяг,** а слова **знамено** й **корогва** зовсім випадають із словника під приводом застарілости, а в дійсності тому, що це порушило б прийняту як норму відповідність кожного українського слова якомусь певному російському слову; російська мова має слово **чужой** звичайно в значенні „не наш", а коли говориться про щось, що походить з інших країн, уживає слова **иностранный;** українська мова ширше вживає слова **чужий,** а слово **іноземний** використовує, навпаки, дуже рідко, звичайно коли говориться справді про продукти землі; за зразком російської мови значення **чужий** звужується, а значення слова **іноземний** поширюється, так, що, наприклад, замість усталеного вже звороту **чужі** мови запроваджується **іноземні мови** і т.п.... Намагання точно відтворювати букву російського тексту приводить навіть до запровадження нових граматичних категорій. Так ходовий газетний вираз „СССР — страна победившего социализма" треба було б перекладати „СРСР — країна соціялізму, що переміг", бо українська мова не знає активних дієприкметників минулого часу від транзитивних дієслів. І от, щоб уникнути такого „вільного" перекладу, проголошується, що українська мова „повинна мати" такі форми — і газети починають писати „СРСР — країна перемігшого соціялізму". Натомість ті граматичні форми, які є в українській мові, а не знає їх російська мова, оголошуються застарілими, їх викреслюють з підручників, не допускають до друку. Так було з формами плюсквам-перфекту, якого не має російська мова, так було з першою особою множини наказового способу, так почасти було з кличною формою іменників.

Одвертий протест проти цієї політики був неможливий. Одначе, більшість українських письменників, що збереглися, протестували проти цього мовою своїх творів, уживаючи в них те, що заборонялося і приховуючи це офіційною ідеологією своїх творів. Так хоч „Правда" безпосередньо тлумачила слово **брила** як націоналістичне, М. Бажан ужив його в поемі про Кірова, яка була визнана офіційною критикою за досягнення совєтської літератури. Таким способом дійшло до існування паралельно двох різновидів літературної мови: мова красного письменства по суті продовжувала традиції старої української літературної мови (крім правопису, звичайно), а мова преси, підручників, політичної літератури була русифікована і очищена від „націоналізму".

До статті ДО РІЧНИЦІ РОЗГРОМУ... „МПМ" ч. 3 (13)

У передрук статті проф. Ю. Шевельова з 1947 р. просимо внести, на бажання автора, такі поправки й уточнення (даємо правильні написання):

ш. 1 р. 21 зн. Починаючи з 1931 р.
р. 6 зн. вимагав обмежень
р. 3 зн. сиґналом до
р. 2 зн. і далі були статті Кагановича...
вміщені в журналі „Прапор марксизму".
В цих статтях...
ш. 2 р. 18 зн. давніші дослідження
р. 1 зн. „Мова робітника"
ш. 3 р. 2 зг. нема жадної методи
р. 15 зн. М.Солодкого... В.Бабака
ш. 4 р. 21 зн. Riemer, р. 15 зн. ред. С.Василевський та Є. Рудницький
р. 7 зн. -гужем, подготовка

Видає *ШКІЛЬНА РАДА* при *УККА*

Редаґує Колеґія в складі:
Марія Овчаренко, відповідальний редактор,
Євген Федоренко та Анатоль Вовк.

Адреса: Educational Council — U.C.C.A.
P.O. Box 391-Cooper Station
New York, N Y 10276-0391

Річні загальні збори 64-го Відділу СУА в Ню Йорку

Збори відбулися 19-го грудня 1982 року. Відкрила їм молитвою і привітанням присутніх голова Відділу Христина Навроцька. Хвилиною мовчанки вшановано пам'ять двох померлих членок — Віри Сушків і Ірени Пясецької.

Зборами проводила президія у складі: Ніна Самокіш, голова, й Ірена Падох, секретарка. До почесної президії запрошено членку Відділу, голову СУА Іванну Рожанковську і представницю Окружної Управи Надію Савчук. Протокол із попередніх зборів відчитала їх секретарка Бронислава Ковалів. Голова Х. Навроцька подала підсумки проробленої за звітний час праці. Референтури діяли комісіями. Цей спосіб праці показався успішним.

Крім поточних обов'язків, голова репрезентувала Відділ на імпрезах інших відділів СУА та інших організацій. Співпраця з Окружною Управою проходила дружньо. Одна членка Відділу була в Управі Округи, одна очолювала Контрольну комісію.

Х. Навроцька заступала Відділ на влаштованому референтурою зв'язків СУА семінарі й полуденку в Капітолі в Вашінгтоні. Була теж представницею на двох семінарах і полуденках Крайової Ради Ради Жінок. Голова закінчила звіт подякою всім членкам за їх віддану працю.

Фінансовий звіт складала Марія Данис, касовий — Ірена Гошовська. Джерелом прибутків були великодній і різдвяний базари, членські внески та збірки. Поважну позицію в розходах становили пожертви на загально-громадські й харитативні цілі. Друга категорія видатків — це власні потреби Відділу і внески до Окружної та Головної Управ СУА.

Організаційну референтуру провадили Володимира Івануса й Любов Раковська. Відділ нараховує 96 членок. Референки вели акцію приєднання членства й придбали дві нові членки. Доповнили картотеку членства й довели її до біжучого стану. Л. Раковська письмово повідомляла членок про сходини.

Кожного місяця відбувалися сходини з програмою, про яку дбала культурно-освітня референтка Оксана Щурова. В січні відбулася „просфора". Дарія Костів на підставі статті в „Шляху" і власних споминів із рідного села познайомила слухачів із різдвяними й новорічними звичаями. В лютому відбувся вечір, присвячений 90-літтю Патріярха Йосифа. В березні Слава Ґеруляк виголосила доповідь „Шевченко-маляр". В квітні влаштовано спільне „свячене" з доповіддю Марії Барагури „Скитальський шлях чудотворної ікони Богоматері з Белза до Ченстохови". В травні на сходинах, присвячених матерям, Х. Навроцька прочитала реферат про „Чудотворні ікони Богородиці в Україні". В червні відбулася „Жива газета" з різнорідною тематикою. Участь брали членки Відділу. В вересні програма ширших сходин була присвячена пляново викликаному большевицькою Москвою голоду в Україні в 1932-33 роках. Доповідала Оксана Буревій. Марія Савицька прочитала з „Споминів" Йосипа Гірняка уривки, які стосувалися цієї трагічної події. Влаштовано виставку знімків із тогочасних голодових подій на вулицях Харкова.

В жовтні відзначено сторіччя акторки україньких театів Катерини Рубчакової, яку ЮНЕСКО в 1981 році внесло у список видатних постатей світу. Доповідь сказав Йосип Гірняк, актор театру „Березіль". Виставлено світлини з приватного життя і з сценічної кар'єри К. Рубчакової.

У листопаді відбулася на ширших сходинах програма в рамках приготувань до відзначення 1000-ліття хрищення Руси-України. Доповідь на тему ролі родини в духовій підготовці до цієї важливої історичної події в нашому релігійно-церковному й національно-державницькому житті сказав о. Маріян Процик. У музичній частині програми виступив молодий піяніст Орест Гарасимчук.

Виховна референтура продовжувала працю над виданням книжки збірного авторства дітей і молоді в віці 5-16 років життя з нагоди хрищення Руси-України. З метою спопуляризувати цей задум і спонукати батьків, учителів та виховників заохотити дітей стати авторами книжки, членка виховної комісії М. Даниш написала статтю „Хрищення Руси-України очима українських дітей". Стаття появилася в „Свободі" 4-го березня 1982 року. Відбуто низку засідань, опрацьовано й розповсюджено інформаційні листки та вислано листи до Ієрархів усіх Українських Церков та до Шкільної Ради з проханням підтримати задум. Порушено справу видання з людьми, які могли б бути помічні в його здійсненні. Ці заходи були успішні — церковні і світські установи та приватні особи поставилися до ініціятиви виховної референтури позитивно.

Референтура суспільної опіки, в склад якої входили Галя Кіляр і Евгенія Корчинська, несла поміч не тільки місцевим потребуючим, але розгорнула ширшу харитативну акцію в формі одноразових чи частіших дотацій українським поселенцям у Бразилії й Европі. Для придбання фондів Відділ перевів збірку коло церкви св. Юра в Ню Йорку. Через 64-ий Відділ стипендії для молоді в Бразилії вплатили: Анна й Роман Алиськевичі — 200 дол., Марія й Володимир Барагури — 150 дол, Стефанія Делензік — 200 дол., Оксана Неділко — 200 дол., Володимира і Степан Сливоцькі — 150 дол., Марія й Микола Савицькі — 300 дол. Ірина Гошовська внесла зі збірки в крамниці М. Пирського в Ню Йорку 72.25 дол.

Імпрезовий реферат знаходився в руках Марії Карпевич і Ярослави Салик. Влаштовані ними великодній і різдвяний базари засобили фінанси Відділу.

Мистецька референтка Олена Качала була зв'язковою поміж Відділом і Українським Музеєм. Вона координувала добровільні чергування в Музеї й сама дижурувала. Дижурними були 24 членки Відділу.

На запрошення 112-го Відділу в Вормінстері, Па., О. Качала спільно з Х. Навроцькою й Л. Артимишин влаштували показ історичних одягів української жінки. Імпреза була призначена головно для американської публіки.

Членки Відділу допомагали працею на музейних імпрезах у буфеті й жертвували до нього перекуску.

Пресова референтка Любомира Артимишин написала до „Свободи" звіт про річні загальні збори в 1981 році, подала до преси оголошення про програми на ширших сходинах та писала про них дописи. Подала до „Нашого Життя" нотатку про річні загальні збори. Брала участь в Окружній пресовій конференції. В червні виступала в „Живій газеті" Відділу. Зреферувала есей д-ра Богдана Цимбалістого „Тавро бездержавности" і доповідь проф. Омеляна Пріцака „Етнічна спільнота і політичне життя".

Хроніку 64-го Відділу за 1981 рік опрацювала тодішня референтка Марія Барагура й передала її пресовій референтці Округи.

Після звітів і дискусій над ними на внесення Контрольної комісії під головуванням М. Савицької схвалено абсолюторію уступаючій управі.

У склад нової управи ввійшли: Христина Навроцька - голова, Ніна Самокіш - заступниця голови, Марія Ржепецька - кореспонденційна секретарка, Бронислава Ковалів - протоколярна секретарка, Марія Даниш - фінансова секретарка, Ірина Гошовська - касирка. Референтками стали: Володимира Івануса і Любов Раковська - організаційні, Оксана Щурова - культурно-освітня, Дарія Костів - виховна, Любомира Артимишин - мистецька, Олена Кочала - музейна, Марія Барагура - пресова, Галина Кіляр - імпрезова, Евгенія Корчинська і Марія Палідвор - суспільної опіки, Марія Карпевич - господарська. Контрольна комісія: Марія Савицька - голова, Наталія Білоус і Ярослава Салик - члени, Стефанія Диба і К. Скоробогата - заступниці.

Перевибрана голова подякувала за довір'я й просила членство співпрацювати з управою. Слово голови СУА І.Рожанковської закінчило збори.

Марія Барагура

АНДРЕЯ...

У поміщеному в „Свободі" репортажі Т. Кардашинець „Бо любов не знає меж" (ч. 26 з 10-го лютого ц.р.) було згадано Андрею Волошин. Прізвище ж Андреї — Кушнір. — Ред.

Пам'яті проф. О.І.Повстенка

У неділю, 16-го січня, у Вашінґтоні відбулося спільне засідання Вашінґтонської групи Української Вільної Академії Наук у ЗСА і Вашінґтонського Осередку НТШ, присвячене світлій пам'яті проф. Олекси Івановича Повстенка. В залі Української Православної церкви св. ап. Андрія Первозванного була влаштована виставка друкованих праць та мистецьких творів проф. О.І.Повстенка.

Голова вашінґтонського Осередку НТШ проф. Ю. Старосольський розповів про свої часті зустрічі з О.І. Повстенком та дружні розмови з ним, про працю Олекси Івановича в Капітолі на посаді архітектора, а також про його архітектурні й мистецькі проєкти, в яких часто відбивалися характерні особливості українського національного мистецтва. Д-р Ю.Старосольський говорив також про особливості стилю картин проф. О.І. Повстенка.

Голова Вашінґтонської групи УВАН П.Одарченко у своїй доповіді підкреслив різноманітну діяльність професора О. Повстенка, який у своїй особі поєднував талановитого архітектора, педагога-викладача вищих шкіл, науковця, автора численних друкованих праць з ділянки архітектури, історії українського мистецтва, зокрема церковної архітектури та мистецтва, мистця-художника та громадського діяча.

На Україні до початку Другої світової війни О. Повстенко викладав спеціяльні курси в харківському Будівельному технікумі, працював на посаді архітектора Народного комісаріяту освіти України, а з 1939 до 1941 років був членом Наукової Ради Софійського Архітектурно-історичного Музею. За проєктами О.І. Повстенка в Україні збудовано багато шкіл, бібліотек та клюбів, а також будинків для вищих шкіл.

В Україні проф. О.І.Повстенко опублікував чимало цінних праць: „Будівельна справа", „Проєкти шкіл", „Батьківщина Т.Г. Шевченка в минулому й сучасному", „Архітектурні роботи Т.Г. Шевченка", „Словник архітектурнів термінів" та інші.

В Україні О.І. Повстенко брав участь у мистецьких виставках; його картини демонструвалися на виставках у Києві, Харкові, Одесі, Львові.

У 1946—49 роках Олекса Іванович читав лекції з історії українського мистецтва в Українському Вільному Університеті в Мюнхені, брав участь у мистецьких виставках в Авґсбурзі, Мюнхені, Бертесґадені, Баден-Бадені. У Німеччині проф. О. Повстенко опублікував перший зошит „Історії українського мистецтва", „Київ, Альбом архітектурних пам'яток нашої столиці" та інші праці. Він був також співробітником Енциклопедії Українознавства.

1949 року Олекса Іванович прибув до ЗСА. Тут він працював у Вашінґтоні спочатку в приватній архітектурній фірмі, а пізніше архітектором у Капитолі. У вільний від роботи час Олекса Іванович невтомно працював для української громади: він був головою Вашінґтонської групи УВАН, виступав із доповідями на наукових засіданнях УВАН і НТШ; опублікував багато цінних праць про архітектурну й мистецьку красу київських церков, брав участь у мистецьких виставках у Ню Йорку, Філядельфії та в Вашінґтоні; виготував проєкт храму св. Симона в Парижі, проєкт собору Пресвятої Тройці у Вінніпеґу (спільно з архітектором Ю.Корбіном), за проєктом О.І.Повстенка виконано іконостас української православної церкви св. апостола Андрія Первозванного у Вашінґтоні. Всю цю роботу він виконував безкорисно.

Свої великі здібності вченого архітектора і мистецтвознавця і одночасно талановитого художника О.І. Повстенко виявив у своїй чудово виданій книжці „Золотоверхий Київ". Відомий український вчений В.Щербаківський високо оцінив і зміст і мистецьке оформлення цієї книжки. „Золотоверхий Київ' проф. О.І.Повстенка, —каже В.Щербаківський, —це розкішний плід його довголітньої праці, великого ентузіязму та глибокої любови до українського мистецтва і української національної справи".

Найвищим досягненням проф. О.І.Повстенка була його славнозвістна монографія „Катедра святої Софії у Києві". Цей монументальний твір вийшов у світ 1954 року у виданні Української Вільної Академії Наук у ЗСА. Ця книжка має 472 сторінки, 336 чудових ілюстрацій, текст монографії подано двома мовами, українською і англійською.

Розповідаючи про історію катедри св. Софії у Києві, автор докладно описав останні події: большевицьку конфіскацію дорогоцінних речей з храму св. Софії, варварське нищення іконостасів та мистецьких цінностей. Багато цінних ексґонатів Софійського Музею вивезли німецькі окупанти. Автор докладно проаналізував особливості архітектури Софійського Собору і дав опис його внутрішньої оздоби.

Найважливішим у цій праці є ствердження української автохтонної оригінальности архітектури й мистецької краси Софійського Собору. Автор зокрема довів, що високомистецька різьба, що нею оздоблена гробниця фундатора Софійського Собору великого князя Ярослава Мудрого, виконана руками місцевих українських майстрів.

Монументальна праця проф. О.І.Повстенка здобула високу оцінку з боку фахівців і численних рецензентів.

Проф. О.І.Повстенко в 1941 році врятував Собор св. Софії від знищення. Про це свідчить колишній голова міста Києва Леонтій Форостівський у своїй книжці „Київ під ворожими окупаціями" (Буенос Айрес. В-во М.Денисюка, 1952). На 22-ій сторінці цієї книжки читаємо: „Собор св. Софії більшовики теж плянували знищити. Вже перед втечею з Києва на територію городка де міститься Собор, заїхала автомашина з вибуховими речовинами для мінування. Врятування нашої національної святині маємо завдячувати героїчній відвазі О.Повстенка, який не допустив цього злочину, переконавши „патріота" у військовій шинелі (що мав мінувати Собор) машину з вибуховими речовинами повернути назад". Про цей факт згадав і Іван Коляска у своїй книжці „Twoyears in Soviet Ukraine" (Торонто, 1969, стор. 168).

Про цей героїчний вчинок О.І.Повстенка згадує і його колишня секретарка Ніна Булавицька в приватному листі до Олекси Івановича: „Не раз згадую Вас і той день, коли Ви врятували Софію, бож я чи не була єдиним свідком розмови між Вами і солдафоном, який перед відступом Червоної Армії прийшов шукати підвалів у Софії. Чи знають за це на Україні і чи Загребельний використав це у своєму творі (хоч і вживаючи зовсім інших загарбників)".

Закінчуючи свою доповідь, П.Одарченко закликав тих, які ще не мають цієї праці проф. О.І.Повстенка, придбати її, пославши 30 дол. на адресу УВАН: The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the USA, 206 West, 100-th Street New York, N.Y., 10025.

Найкращим вшануванням пам'яті нашого видатного вченого, автора чудової книги „Катедра св. Софії в Києві", буде придбання цієї праці й поширення її серед української молоді і серед чужинців для ознайомлення їх із славною тисячолітньою культурою великого українського народу.

П.О.

59-ий Відділ УНС в Бриджпорті відбув річні збори

В неділю, 23-го січня ц.р. відбулися Загальні річні збори 59-го Відділу Українського Народного Союзу у приміщенні української католицької церкви в Бриджпорті, Конн.

Предсідник Відділу Дмитро Стець відкрив збори о годині 2:30 по полудні, привітав членів і попросив всіх до спільної молитви. Присутні вшанували хвилиною мовчанки померлих членів Відділу. Потім рекордовий секретар Степан Тарасюк прочитав порядок зборів, що його присутні схвалили. На бажання членів Відділу зборами проводив предсідник Відділу Д. Стець.

Рекордовий секретар Степан Тарасюк прочитав протокол із минулорічних зборів, була одна заувага до протоколу і по виправленні її члени прийняли протокол.

Фінансовий секретар Тарас Слевінський прочитав звіт зі стану фінансів Відділу за 1982 рік. Він подав всі приходи і розходи Відділу в загальному, а також у деталях. З його звіту можна було побачити поступове зростання як майна, так і членства 59-го Відділу. Стверджено було, що виплати дозрілих грамот утруднюють розвиток Відділу. Проте завдяки активній діяльності Управи Відділу, не тільки що вдалося втримати кількість членів на попередньому рівні, але ще і дещо перевищити його. В цьому році приєднано 16 нових членів.

Фінансовий секретар висловив з приводу цього подяку членам Управи Відділу. Беручи під увагу теперішній економічний стан, ми не зле вив'язалися. Але ми й надалі будемо докладати спільних зусиль і труду для розвитку нашого Відділу.

Потім звітував предсідник Відділу Д. Стець. Він сказав, що співпрацював із фінансовим секретарем, заступав його в разі потреби, був учасником окружних зборів. Йому вдалося записати одного члена. Закінчуючі свій звіт, він заохочував присутніх, щоб допомагали приєднувати нових членів.

Рекордовий секретар С. Тарасюк коротко розповів про свої обов'язки провадження рекордів. Він також приєднав одного члена.

За Контрольну комісію докладно звітував голова Ярослав Гура. Контрольна комісія у складі ще двох членів — Василя Пелещука та Богдана Романева, перевірила касову книгу й всі прилоги та ствердила зразкове ведення прибутків й видатків Відділу, що підтвердили інші члени Контрольної комісії.

У дискусії над звітами не було особливих завваг, тому фінансовий секретар ще коротко поінформував присутніх про різні роди грамот УНСоюзу, пригадавши всім, що ще можна подвоїти свої забезпечення без лікарських оглядин, і що більшість тепер бере забезпечення на ціле життя.

Голова Контрольної комісії Ярослав Гура поставив внесок на уділення абсолюторії уступаючій Управі, що всі члени схвалили оплесками.

Василь Ковач запропонував, щоб перевибрати Управу у попередньому складі. Цей внесок підтримав інж. Ігор Гайда. Після перечитання складу Управи Відділу, включно із Контрольною комісією, Збори одноголосно перевибрали Управу 59-го Відділу на наступний рік у такому складі: Дмитро Стець - предсідник, Петро Бойчук - заступник предсідника, Тарас Слевінський - фінансовий секретар, Василь Макійчук - касир, Степан Тарасюк - рекордовий секретар. Контрольна комісія: Ярослав Гура, голова, Василь Пелещук і Богдан Романів — члени.

Предсідник подякував членам за перевибір Управи та розпочав наступну точку — внески, запити і накреслення пляну на наступний рік. Бажанням членів було, щоб Управа Відділу поробила старання, щоб наш Відділ міг відвідати головний будинок Українського Народного Союзу. Така поїздка автобусом буде цікава, корисна, а навіть і заохотою, щоб приєднувати нових членів. Інж. Ігор Гайда запитав чи секретар Відділу має нові інформації про злуку УН Союзу із Українським Братським Союзом. У відповідь секретар Відділу Т. Слевінський нагадав, що делеґати 30-ої Конвенції проголосували більшістю, щоб об'єднати Союзи. Порушено ряд інших справ Відділу. Після вичерпання усіх внесків предсідник закінчив збори молитвою. Всіх членів запрошено на перекуску.

С.Тарасюк

ВШАНУЮТЬ ПАТРІЯРХА ЙОСИФА

Ню Йорк, Н.Й. — Заходами Українського Патріярхального Товариства тут у неділю, 6-го березня ц.р., о год. 2:30 по полудні, в залі Українського Народного Дому при Другій авеню, відбудуться Святочні сходини для відзначення 20-річчя перебування на волі і 91 року з дня народження Патріярха Йосифа. У програмі братимуть участь: о. д-р Роман Мірчук, хор ім. Митрополита А. Шептицького при церкві св. Юра під дириґентурою Андрія Добрянського і Студія Мистецького Слова Лідії Крушельницької. Після програми ред. Микола Галів поділиться своїми спостереженнями з перебування в Римі під час Синоду ієрархів ПУКЦ.

БРАТ ТЕПЕРІШНЬОГО президента Роналда Реґена, Найл (Мун) Реґен, заявив у розмові з кореспондентами, що його брат напевно кандидуватиме на президента СА на другу каденцію. Як відомо, президентські вибори відбуватимуться в листопаді 1984 року, але Р. Реґен ще досі не проголосив своєї кандидатури на перевибір. Старший 74-річний Н. Реґен при тому підкреслив, що він не братиме особисто участи у передвиборчій кампанії брата з огляду на вік і деякі здоровельні недомагання. На запитання журналістів, чи він про це говорив з братом, Н. Реґен заявив, що ні, „але знаючи його я переконаний, що він кандидуватиме. Роналд ніколи не відстуає без бою".

Пассейк, Клифтон, Патерсон, Ратерфорд і околиця!

В суботу, 19-го березня 1983 р., о год. 6:30 веч. в приміщенні Української Централі в Пассейку при 240 Говп Авеню

відбудуться

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Окружного Комітету Відділів Українського Народного Союзу

до участи в яких запрошені і зобов'язані секретарі Відділів, члени Окружної Управи та конвенційні делеґати наступних Відділів:

42, 64, 134, 182 і 394

НА ПОРЯДКУ НАРАД:

1. Відкриття
2. Вибір Президії
3. Прийняття протоколу попередніх зборів
4. Звіти уступаючої Управи Окружного Комітету
5. Дискусія над звітами
6. Уділення абсолюторії Управі
7. Вибір Окружної Управи і Контрольної Комісії
8. Устійнення та схвалення пляну праці на 1983 рік
9. Доповідь головного секретаря УНС ВОЛОДИМИРА СОХАНА
10. Різні справи
11. Закриття зборів

У Зборах візьмуть участь:

Володимир Сохан, головний секретар УНС

Василь Оріховський, старший обласний організатор УНС

ЗА ОКРУЖНУ УПРАВУ:

ІВАН ХОМКО, *голова*

ВАСИЛЬ МАРУЩАК, *секретар* **ІВАН БЛИХА,** *касир*

Родина Плескунів — нові меценати Фундації УВУ

(Зліва) Анна і Ярослав Плескуни з дочкою Лесею.

Ню Йорк, Н.Й. — Фундація Українського Вільного Університету (УВУ) повідомляє, що подружжя Ярослава і Анни Плескунів з дочкою Лесею, визначні українські підприємці зі стейту Ню Йорку, пожертвували п'ять і півакра землі в околицях УБС в Ґлен Спей, Н.Й., на Фундацію УВУ. Це перший цього роду дар на Фундацію УВУ, дар землі, колись так широко практикований в Україні.

Наші нові меценати — це прикладна патріотична і громадсько активна родина. Належать вони до середущої чи радше молодшої ґенерації жертводавців. Ярослав народився 1929 року в селі Литвинові Підгаєцького повіту. Дитячі роки провів у родинному селі. Вік його національного зростання і формування припав на бурхливі воєнні роки, роки терору і змін трьох окупантів, які на його юнацьких очах шість разів мінялися здобичею і окупацією його родинного села, що й принесло великі жертви для місцевого населення. Це були також роки відновлення української державности та самооборонних заходів автохтонів української землі. В процесі постійних небезпек і боротьби — зеліялась глибоко в надрах його душі щира і гаряча любов та пошана до рідної землі і народу.

Перед поновним приходом большевицької навали Ярослав 14-річним юнаком покидає рідні сторони. Переносить всю складність скитальської мандрівки і через сиротинець в Пріні, Баварія, приїжджає до Ню Йорку в 1947 році. Студіює в Стемфордській Семінарії, відтак повертається до Ню Йорку, відбуває військову службу в часі корейського конфлікту в 1951-53 роках.

Після повернення з Кореї він працює на різних роботах, набуває спеціяльність фризиєра, стає співвласником, а згодом власником підприємства на П'ятій авеню в Ню Иорку, та одночасно займається продажем нерухомого майна.

Крім зобов'язань родинних, чи у підприємствах, він активно включається у суспільно-громадську працю. Бачимо його з дружиною Анною на різних щаблях громадської та культурної діяльности. Обидвоє — активні сумівці, Ярослав раніше активний пластун. Після виходу з війська став другим заступником командира католицьких ветеранів. Мешкаючи в Асторії, Н.Й., він був референтом шкєпи українознавства при місцевому Відділі УККА та головою церковної ради. З частинним переїздом до Ґлен Спей включається у працю цієї специфічної української „сільської громади". Стає організаційним референтом ради села Ґлен Спей, допомагає в організуванні різних підприємств на здобуття фондів для будови церкви в цій гірській місцевості.

Згодом Ярослав стає заступником голови культурно-мистецького товариства „Дзвін" в Ґлен Спей, та першим головою ООЧСУ там же. Крім того, активізується в американському політичному житті на стейтовому форумі в Республіканській партії.

Дружина його Анна в усьому допомагає чоловікові, крім того, активно працює в театральній групі „Дзвін", в жіночому квартеті та часто допомагає у веденні української культурної радіогодини в Ґлен Спей, яку зорганізував і веде вже кілька років Ярослав Ґавур.

Дочка панства Плєскунів Леся одержала цього року ступінь бакалявра з економії в університеті св. Джана в Ню Йорку. Там вона одержала стипендію і асистуру і продовжує далі маґістерські студії в ділянці аналітичної економії і компютерів.

Родина Плескунів відома зі своєї жертвенности на українські наукові та культурні цілі. Вже раніше стала меценатом Фундації УВУ, крім того, пожертвувала 5,000 дол. на Український Музей в Ню Йорку, 1,000 дол. на енциклопедію українознавства та інші, а зокрема на українці сиротинці в Бразилії, бо і сам наш меценат перейшов твердий шлях сироти.

Цінний дар панства Плескунів на Фундацію УВУ, напевно, в майбутньому стане початком постійного стипендійного фонду (ПСФ) родини Плескунів.

Такі постійні стипендійні фонди управа Фундації УВУ творить для визначних людей української науки, культури, суспільно-громадських діячів і меценатів.

Фундація УВУ бажає своїм новим меценатам кріпкого здоров'я і дальших успіхів у їх творчому житті.

Петро Ґой

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 6-го БЕРЕЗНЯ 1983 р.

Чикаґо, Ілл. Річні загальні збори Б-ва св. Володимира 114-ий Відд., о год. 12-ій дня в парохіяльній залі св. Володимира при 2250 В. Кортез. На порядку: звіти членів уступаючої Управи і К. Комісії та вибір нової Управи на 1983 р. З огляду на важливість справ у денному порядку, приязність всіх чл. обов'язкова. Якщо на визначений час не явиться приписана статутом, потрібна кількість чл., збори відбудуться годину пізніше при всякій кількості приявних і будуть правосильні. Після зборів — перекуска. — Ів. Сірік, гол., Ольга Бережан, секр.

НЕДІЛЯ, 13-го БЕРЕЗНЯ 1983 р.

Омага, Небраска. Річні загальні збори Т-ва „Карпати" 356-ий Відд., о год. 3-ій по пол. в приміщенні церковної домівки. Проситься чл. прибути на збори, вислухати звітів старої Управи та вибрати нову на 1983 р. — М. Депа, гол., М. Воробець, касир, О. Продивус, секр.

НЕДІЛЯ, 20-го БЕРЕЗНЯ 1983 р.

Нюарк, Н. Дж. Річні загальні збори 27-го Відд. УНС, о год. 1:15 по пол. в домівці УСТ „Чорноморська Січ", 680 Sanford Ave. Участь членів Відділу обов'язкова. Вразі неприсутности статутом передбаченої кількости членів, збори відбудуться годину пізніше. — А. Лісевич, гол., Р. Лапичак, секр.

НАЙВИЩИЙ СУД ЗСА прийняв рішення, що відмова водіїв автомобілів від проби крови, може послужити прокуратурі аргументом в суді, що водій знаходився під впливом алкоголю і спричинив чи міг спричинити трагічний автомобільний випадок. За таким рішенням голосувало сім суддів, проти — два.

УПРАВЛІННЯ ВОДОПОСТАЧАННЯ і каналізації та страйкуючі робітники цієї ділянки праці у Великій Британії дійшли у вівторок, 22-го лютого, до порозуміння про підвищення заробітної платні. Таким чином закінчився перший загальний страйк у Британії робітників і службовців водопостачання і каналізації, який тривав майже п'ять тижнів.